

GIN M'ON E BABYOR NI PI' PAUL NGE YAN NGAK E GIRDI' NU KORINTH

Gin m'on e babyor ni pi' Paul nge yan ngak girdi'en e galesiya nu Korinth e yoloy ni bochan e ba'adag ni nge ayuweg girdi'en e galesiya ko tin nib mo'maw' nma yib ngorad. Re galesiya nem e sum u daken e maruwel rok Paul, me ere i guy rogon ni ngar gelgad u daken e michan' rorad ngak Kristus ko tin nib mo'maw' nma yib ngorad. Ngiyal' nem e yu Korinth e fare binaw ni ba ga' u lan e nug nu Akaia ni bay u Greece, ma yu Akaia e mmil fan nga Roma. Yu Korinth e ba ga' ni un folchuway' riy ma pire' ban'en ni bfel' ni bay u rom. Machane girdi' riy e ur pired ni yad be dargal, ma pire' yu raba' i taliw riy.

Tin ni magawonnag laniyan' Paul e yo'or raba' ni un tay u lan e galesiya, ma ku bay e girdi' u fithik'rad ni yad be ngongliy e ngongol ko dargal, aram fan ni i fonow nagra Paul u murung'agen e mabgol. Ma ki tamilangnagra u murung'agen e ggan ni yibe pi' ngak e liyos nma meybil boch e girdi' ngay, nge rogon ni ngan pigpig u galesiya, ngu murung'agen e tow'ath ni yib rok fare Kan Nthothup nge fos ko yam'. I Got e pi' e gonop ngak Paul nge yag ni nge tamilangnag e girdi' u murung'agen e pin'ey.

Fare guruy ni go' yima nang e guruy ni 13, ni ir e be dag ni t'ufeg e fare tow'ath nib th'abi fel' ni pi' Got ngak girdi'en.

Tin ni bay riy
 Tabolngin 1:1–9
 Yoor raba' u lan e galesiya 1:10–4:21
 Rogon ni ngan ayuweg dowey ni fan ngak Got
 nge rogon e mabgol 5:1–7:40
 Girdi'en Kristus nge pi'in gathi yad girdi'en Kris-
 tus 8:1–11:1
 Rogon ni ngu'un par ni yibe pigpig ngak Got u
 lan e galesiya nge rogon e meybil 11:2–14:40
 Fos ko yam' ni tay Kristus nge fos ko yam' ni bay
 tay e pi'in ni kar manged girdi'en 15:1–58
 Salpiy ni ka ni kunuy ni fan ngak girdi'en Kris-
 tus u Judea 16:1–4
 Tin ni leamnag Paul ni nge rin' nge tin tomur e
 thin rok 16:5–24

¹ Re babyor ney e yib rok Paul, ni Got e leamnag
 nge pining ni nge mang reb e apostel rok Kristus
 Jesus, ma ki yib rok Sosthenes ni walagdad ni
 girdi'en Kristus —

² Ngak girdi'en e galesiya rok Got ni bay u lan yu
 Korinth, ni urngin e pi'in ni Got e ke piningrad ni
 ngar manged girdi'en, ni pi'in ke mil farad ngak
 Got ni bochan e kar ta'ab girdi'gad Kristus Jesus,
 ma kar ta'ab girdi'gad urngin e girdi' nu gubin
 yang ni pi'in yad ma pining fithingan e Somol
 rodad i Jesus Kristus, ni ir e Somol rorad nge
 gadad:

³ I Got ni Chitamangidad nge Somol Jesus Kris-
 tus e ngu'ur ayuwegew gimed ma yow be pi' e
 gapas nga lanin'med.

Pin'en ni bfel' ni be pi' Got u daken Kristus

⁴ Gubin ngiyal' ni gu be pining e magaer ngak e Got rog ni bochmed, ni bochan e ayuw nike pi' ngomed u daken Kristus Jesus. ⁵ Ke pig pangimed ni polo' kari manigil ni mus ko thin ni gimed be yog nge thin rok Got ni kam nanged fan, ni bochan e kam ta'ab girdi'gad Kristus. ⁶ Murung'agen Kristus e kari muduwgil u lanin'med, ⁷ ma urngin e tow'ath nma pi' Got e go' ke pi' ngomed, ma gimed be sonnag e Somol rodad i Jesus Kristus ni nge yib i m'ug. ⁸ Ma ku bayi ta'med ni gimed bmuduwgil nge mada' ko tomur, ni fan e nge yan i m'ug ndariy thibngimed ko Chirofen ni bay sul e Somol rodad i Jesus Kristus. ⁹ I Got e nge pagan'uy ngak, ni Got ni ir e ke piningmed ni ngam chaggad ngak Jesus Kristus ni Fak, ni ir e Somol rodad.

Yo'or raba' u lan e galesiya

¹⁰ Gu be wenig ngomed, pi walageg, ni Jesus Kristus ni ir e Somol rodad e ke pi' mat'wug ni be lungug: nge ta'reban'med ni gimed gubin ko tin gimed be weliy, ma aram e dabiya ni ngam yo'or raba'gad; mi gimed par ni gimed ba ta'reb ma ta'ab pa' lanin'med ma ta'a ban'en e gimed be nameg. ¹¹ Gimed pi walageg, bay boch e girdi' ni girdi'en e tabinaw rok Kloe ni karogned ngog nib tamilang ni gimed be malu'ag thin ¹² ni ba'aray rogon: ra bigimed ma be yog ban'en nib thil. Be' e ke ga'ar, "I gag e gub mu'un ngak Paul"; ma be' e ke ga'ar, "I gag e gub mu'un ngak Apollos"; ma be' e ke ga'ar, "I gag e gub mu'un ngak Peter"; ma be' e ke ga'ar, "I gag e gub mu'un ngak Kristus." ¹³ Ere

kan werég Kristus* kan yo'ornag ulung! Ere mini' e ke yim' u daken e kuruth ni fan ngomed? Gur i Paul? Gur ntawfe nagmed ni aram e kam manged pi gachalpen Paul?

¹⁴ Gu be pining e magaer ngak Got nda gu tawfe-nag bigimed, ma kemus ni Krispus nge Gayus e gu tawfe nagrow. ¹⁵ Ere dariy be' nrayag ni nge ga'ar e ntawfe nagmed ni aram e kam manged pi gachalpeg. ¹⁶ (Ah, ku errogon ni gu tawfenag Stefanus nge girdi'en e tabinaw rok; machane dakuriy be' ngabang ni kug manang ni gu tawfe-nag.) ¹⁷ Kristus e gathi pi'eg nggub ngomed ni nggu tawfe nagmed. Yi pi'eg nggub ngomed ni nggu weliy ngomed fare Thin Ni Bfel', ma nggu weliy ngomed ndab gu maruwel ko gonop nma yib rok e girdi', ya ra m'aynag gelngin e yam' ni tay Kristus u daken e kuruth.

Kristus e ir gelngin Got me ir e gonop rok Got

¹⁸ Ya murung'agen e yam' ni tay Kristus u daken e kuruth e thin ko balyang u wan' e pi'in kar maloggad; machane rogon u lanin'dad e pi'in kad thapgad ngak Got e ireram gelngin Got. ¹⁹ Ya babyor nib thothup e be ga'ar:

“Bay gu kirebnag e gonop rok e pi'in yad ba llowan',
 bay gu m'aynag fan e llowan' rok e pi'in nib tolang e sukul rorad.”

²⁰ Ere uw rogon e pi'in yad ba gonop? Ara pi'in nib tolang e sukul rorad? Ara pi'in yad ba salap i lu'ag

---

* **1:13** Ere kan werég Kristus; boch e babyor e bay riy ni Kristus e dabrag ni ngan werég.

murung'agen ban'en u roy u fayleng? I Got e ke dag ni gonop nu roy u fayleng e balyang!

²¹ Ya Got e gonopiy ni nge dabiyag ni nge nang e girdi' Got u gelngin e gonop rorad. Machane ke turguy Got ni nge thapeg ngak e pi'in ke mich Jesus Kristus u wun'rad nu daken e re thin ni ba'aray ni gamad be machibnag ko girdi', nike yog boch e girdi' e "thin ko balyang" ngay. ²² Piyu Israel e yad ba'adag e maang'ang ni nge m'ug ngar guyed nge mang mich riy, ma piyu Greece e yad be gayiy e llowan'. ²³ Ma gadad e gadad be weliy murung'agen Kristus nni kuruthnag, ni bbugithin ndabun piyu Israel ma thin ko balyang u wan' e pi'in gathi yad piyu Israel; ²⁴ machane rogon u wan' e pi'in ke piningrad Got, ni piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel, e re morong'ag ney e Kristus, ni ir e aram gelngin Got nge gonop rok Got. ²⁵ Ya n'en ni be finey e girdi' ni balyang rok Got e ka ba ga' e gonop riy ko gonop rok e girdi', ma n'en ni be leamnag e girdi' ni me'waer rok Got e kab gel nga gelngin e girdi'.

²⁶ Pi walageg ni girdi'en Kristus, nge bigimed me leamnag rogon ni immoy ko ngiyal' ni ba'aram ni piningmed Got riy. Ri in i gimed e immoy nib gonop, ara ma yog e thin, ara ba tolang u rogon e tafinay nma tay e girdi'. ²⁷ I Got e tafinaynag ni nge mel'eg e tin be finey e fayleng ni dariyfan, ni fan e nge tamra'nag e girdi' ni gonop, nge n'en ni be finey e fayleng nib me'waer, ni fan e nge tamra'nag e pi'in nma yog e thin. ²⁸ Ke mel'eg e pi'in be tafinaynag e fayleng ni yad ba sobut', ma dabun e girdi' dakenrad, ma yibe finey ndariy

rogorad, ni fan e nge darifannag e tin be finey e girdi' nu fayleng ni ir e ba ga' fan. ²⁹ Fan e re bugithin ney e dariy ta'abe' nrayag rok ni nge ufanthin u p'eowchen Got. ³⁰ Machane Got e ke feked ke ta'ab girdi'nagmed Kristus Jesus, ma ke tay Got Kristus ni ir e kemang e birodad e gonop; nu daken Kristus e ke mat'aw nagdad Got riy ngak, kad manged e tirok' Got e girdi' nib thothup, ma ke pithigdad u gelngin mo'onyan'. ³¹ Aram fan ni "En ni ba'adag ni nge weliy murung'agen e n'en nike ngongliy Somol, me mang ir e ufngay," ni bod rogon ni be yog e babyor nib thothup.

2

Murung'agen fare thin ni murung'agen Kristus u daken e kuruth

¹ Pi walageg ni girdi'en Kristus, fa ngiyal'nem ni gub ngomed ni nggu machibnag ngomed e tin riyul' ni i tay Got nib mith* mfini dag, ma da ug non ni gu be maruwel nga yu bugithin nib n'uw ara gu be welthin ni bod rogon e girdi' nib tolang e sukul rorad. ² Ya gu turguy u wun'ug ni nggu pag talin urngin ban'en ko ngiyal' ni gu bay romed, ma kemus ni Jesus Kristus nri yam' ni tay u daken e kuruth e ir e nggu tay u lanin'ug. ³ Ere fa ngiyal'nem ni gub ngomed e gub me'waer ma gu da'da' nreb ko marus, ⁴ ma welthin ni gu tay nge machib e da gu pi' u fithik' e fel' nifingin l'ugun nma yib ko gonop ko girdi', machane gelngin fare Kan ni Thothup rok Got e immoy u fithik' e thin

---

* **2:1** n'en ni tay Got nib mith; boch e babyor e bay riy ni murung'agen Got.

rok, ni ir e i micheg ngomed nre thin nem ni gu be yog e yib rok Got. ⁵ Ya michan' romed e gathi kam ted nga daken e gonop rok e girdi', ya daken gelngin Got e kam ted ngay.

Gonop rok Got

⁶ Machane tin nib gonop e thin e gu ma weliy ngak e pi'in ke taw nga nap'an ni ngar rung'aged. Machane gathi fare gonop nib milfan ko re fayleng ney, ara ngak e pi pilung ni be gagiyegnag e girdi' ko re fayleng ney – ni bogi pilung ni be m'ay gelngirad i yan. ⁷ Re gonop ni ir e gu be weliy murung'agen e gonop rok Got nib mith, nde nang e girdi', ni Got e ke duwgiliy ke tay ni fan ko fla'ab rodad ni ka ngiyal' ni ba'aram ndawor ni sunumiy e fayleng riy ma kem'ay i turguy rok. ⁸ Dariy reb e pilung u roy u fayleng ni manang murung'agen e re gonop ney. Ya fa'an mang e yad manang, ma dabiyaq ni ngar richibiyed ko kuruth e Somol ko fla'ab. ⁹ Ya bod ni be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar:

“N'en ndawori guy be' ara ke rung'ag,
 n'en ndariy be' nike taw e leam rok ngay nra yodorom,
 e ri ir e ren'en nike fal'eg Got rogon ke tay ni fan ngak e pi'in nib t'uf Got rorad.”

¹⁰ Machane Got e ke dag ngodad u daken fare Kan ni Thothup rok e tin ni i tay nib mith. Ya Kan Nthothup e ma guy urngin ban'en, ni mus ko tin nda nnang ni kem'ay i leamnag rok Got. ¹¹ Ya ra be' ma kemus ni laniyan' ni bay u fithik' fa'anem e manang murung'agen fa'anem ni gubin; ere ku aram rogon ni kemus ni Kan ni thothup rok Got e

manang urngin ban'en ni murung'agen Got. ¹²Ma gadad e gathi leam nu roy u fayleng e ir e ke yag ngodad; ya fare Kan ni Thothup ni Got e l'oeg e ir e ke yag ngodad, ni fan e nge yag nda nanged urngin e tin ke pi' Got ngodad.

¹³Ere gathi gamad be weliy e thin ni yib ko gonop ko girdi', ya thin ni yib ko fare Kan ni Thothup, ko ngiyal' ni ba'aram ni gamad be tamilangnag e tin nib riyul' ni bay u lanin'uy ngak e pi'in bay fare Kan ni Thothup rorad. ¹⁴Machane cha' ndariy fare Kan ni Thothup rok e dabiyag ni nge yag ngak e pi tow'ath nma yib rok e Kan ni Thothup rok Got. Ya ri der nang fan, ma thin ko balyang u wan', ya fan e yira nang ni kemus ni Kan ni Thothup e ra dag. ¹⁵Cha' ni bay fare Kan Nthothup rok e ir e rayag rok ni nge nang fel'ngin urngin ban'en riy, machane dariy be' nrayag rok ni nge nang fan ko mang e ke rin' fa'anem ma ke yodorom. ¹⁶Ni bod rogon ni be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar:

"I mini' e manang e leam rok Somol?

Me mini' e rayag rok ni nge fonownag?"

Machane gadad e laniyan' Kristus e bay rodad.

3

Tapigpig rok Got

¹Pi walageg ni girdi'en Kristus, de yag ni gu welthin ngomed ni bod ni gu ma welthin ngak e pi'in bay fare Kan Nthothup rorad; ya thingar gu non ngomed ni bod ni yima non ngak e pi'in nib mil farad ko re fayleng ney, ni bod e pi'in girdi'en Kristus ni yad bod e pi'in bitir u rogon e michan'

rorad ngak Kristus. ² Ere thingar gu pi' e milik ngomed, ma gathi ggan nib el, ya dawori taw nga nap'an ni ngan pi' ngomed. Ni mus ko chiney ma dawori taw nga nap'an ni nggu pi' ngomed, ³ ya kigimed be ngongol ni bod rogon e girdi' nib mil farad ko re fayleng ney. Mogned, ngiyal' ni be awan'med ngomed, ma gimed be malu'ag thin, e fa'anra aram rogon ma gathi ireram e n'en ni be micheg ni kigimed e girdi' nib mil famed ko re fayleng ney? Ya gimed be ngongol nrogon e ngongol rok e pi'in nib mil farad ko re fayleng ney. ⁴ Fa'anra ga'ar bigimed, "I gag e gub mu'un ngak Paul," me ga'ar be', "I gag e gub mu'un ngak Apollos", ma aram e gathi gimed be ngongol ni bod rogon e pi'in nib mil farad ko re fayleng ney?

⁵ Me mini' Apollos? Me mini' Paul? Kemus ni gamow e tapigpig rok Got, ni gamow e gu pow'iyew gimed nge mich Kristus u wun'med. Ra bagamow ma be muruwliy e re maruwel ni Somol e ke pi' ngak ni nge muruwliy: ⁶ I gag e gu yung e awoch me tugul, mi Apollos e i pu'og e ran ngay, machane Got e be pi' gelngin be ga'. ⁷ Cha' ni yung nge cha' ni pu'og e ran ngay e gathi rib ga' farow. Ya Got e ir e ba ga' fan, yi ir e be pi' gelngin e woldug be ga'. ⁸ Ma ta'reb rogon e en ni yung nge en ni pu'og e ran ngay; ya Got e bayi bagayow me pi' puluwon u rogon e maruwel ni tay. ⁹ Ya gamow ngabang ni gamow be maruwel rok Got u ta'bang, ma gimed e gimed e milay' rok Got.

Ma ku erregon ni gimed e naun rok Got. ¹⁰ Gu maruwel ko salap ni pi' Got ngog ngug ngongliy e maruwel rok e girdi' nib salap ko dimow naun mu

gu ngongliy e def, me yib be' i dimow nga daken. Machane ra be' ma thangri ayuw ngarogon e naun ni be toy nga daken. ¹¹ Ke m'ay i tay rok Got ni Jesus Kristus e kemus e ta'are def, ma dakuriy yugu reb e def nrayag ni ngan ngongliy ngabang. ¹² Boch e girdi' e bayi maruwel ko gol, ara silber, ara manang nib tolang puluwon ngar dimowgad nga daken e re def nem; ma boch e girdi' e bay maruwel ko ren, ara pan, ara kenggin e komey. ¹³ Ma ra be' ma bay ni guy fel'ngin e maruwel rok ko chirofen ni bay fin nchuweg e upong u daken, ni aram e Chirofen ni bay sul Kristus riy. Ya nify ko re Rran nem e bayi dag rogon e maruwel rok urngin e girdi' ni ba'aray rogon: nify e bayi sikengnag e maruwel rorad nge be' me m'ug e bin riyul' i fel'ngin e maruwel rok. ¹⁴ Fa'anra dabi yik' e n'en nike toy be' nga daken e re def nem, ma bay puluwon nrayag ngak. ¹⁵ Machane fa'anra yik' e tin ni muruwliy be', ma aram e dabiayag puluwon ngak; machane ir e ke thap, nsusun e mil u fithik' e nify nge thay.

¹⁶ Bmuduwgil ni gimed manang ni gimed e naun rok Got, ni be par fare Kan Nthothup rok Got u fithik' i dowmed! ¹⁷ Ere fa'anra kirebnag be' e naun rok Got, mra kirebnag Got fa'anem. Ya naun rok Got e ba thothup, me gimed e naun rok.

¹⁸ Dariy be' ni nge bannag ir. Fa'anra bay be' u fithik'med ni be finey ni ir be' nib gonop nrogon e leam nma tay e girdi' nib mil farad ko re fayleng ney, ma nge tay ndariy ban'en ni manang, ni bochan e ngari yag ni mang be' nib gonop. ¹⁹ Ya n'en ni be tafinaynag e pi'in nib mil farad ko

re fayleng ney ni aram e gonop, e bm'ay fan u p'eowchen Got. Ni bod rogon ni be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar, "Gonop nge llowan' rok e girdi' e ir e ma maruwel Got ngay nge mang wup ngak e girdi' "; ²⁰ ma bang u lan e babyor nib thothup e be ga'ar, "I Somol e manang ni leam nma tay e pi'in yad ba gonop e dariyfan." ²¹ Ere dariy be' ni nge ufanthin ko tin nrayag ni nge ngongliy e girdi'. Machane bin riyul' riy e urngin ban'en ni gimed e fanmed, ²² ni aram e gag Paul, nge Apollos, nge Peter; nge re fayleng ney, nge yafos nge yam', ngiyal'ney nge yu ngiyal' ni kabay ngam'on ni bay fini yib; urngin e pin'ey e yigo'o gimed e fanmed, ²³ ma mmil famed ngak Kristus, mi Kristus e mmil fan ngak Got.

4

Pi apostel rok Kristus

¹ Susun e ngam changargad ngomad ni gamad e pi tapigpig rok Kristus ni gamad e kan ta'mad nike milfan ngomad e tin riyul' ni kem'ay i leamnag rok Got. ² Ren'en ni ir e th'abi ga' fan ni nge rin' e cha' ni ir e mmil fan e pin'ey ngak e nge par nib yul'yul' ngak e masta rok. ³ Ma dagur leamnag e n'en ni gimed be finey u murung'ageg, ara tin be leamnag be' u murung'ageg; ni mus ngog ma dab gu pufthin nigeg. ⁴ Dariy ban'en nib kireb ni be yib i magawonnag lanin'ug, machane gathi ir e kemang mich riy nri gub yal'uw. I Somol e ir e bay pufthin nigeg. ⁵ Ere dab mu turguyed e kireb nga daken be' u m'on ndawori taw nga nap'an. Bin tomur e pufthin e thangri son nge yan i mada'

ko ngiyal' ni bayi sul Somol riy ni ba'aray rogon: bayi fek nga tamilang e tin yibe mithag me dag nga tamilang e tin nib mith ni i leamnag e girdi'. Ma aram e ra be' ni bay rogon ni nge pining Got e sorok ngak ma bayi pining Got e sorok ngak fa'anem.

⁶ Kug susunnag urngin e pin'ey ngak Apollos nge gag ni bochmed pi walagmow ni girdi'en Kristus. Kug maruwel ngomow ni fan e nge yag ni ngam nanged fan e re bugithin nem ni ga'ar, "Mu folgad ko pi motochiel ni bfel'." Dariy bigimed ni nge uf ngak be' me darifannag be'. ⁷ I mini' e cha' nike ta'med ni gimed ba tolang ngak e tin kabay e girdi'? Gathi urngin ban'en ni bay romed me Got e ke pi'? Ere ra di'in mi gimed yog ni gimed e soromed ni gowa tin bay romed ban'en e gathi ni pi' ngomed nib tow'ath?

⁸ Urngin e tin ni nge yag ngomed e go' ke yag ngomed! Yigo'o ke yo'or ban'en romed! Kam pilunggad ma gamow e dawor! Ku gum' ni bochan ni gomanga erregon ma rriyul' ni kam manged bogi pilung, nge yag ni gu unew ngomed ko pilung. ⁹ Gu ma finey ni Got e ke ta'mad e pi apostel nga th'abi tomur, ni bod e girdi' ni kan turguy e gechig rorad ni ngarm'ad u p'eowchen e girdi' ni yo'or, ni ngar manged tayengeg rok urngin e engel nge girdi'. ¹⁰ Bochan Kristus ma aram fan ni kug pired ni gamad e girdi' nda gu nanged ban'en; machane gimed e kam llowan'gad ko ta'ab girdi' ni kam ted Kristus! Gamad mme'waer, machane gimed e gimed ba gel! Yibe darifan nagmad, machane gimed e yibe tay famed! ¹¹ Ke yan i mada' ko re awa ney ma gamad be yim' ko bilig nge belel;

ma gamad be yin' e mad nib mogchoth; yibe li'mad; ma gamad be milekag i yan; ¹² ma ba gel e maruwel ni gamad be tay ni fan e nge yag ni gu ayuweged gamad. Ma ngiyal' ni yira yibiliymad riy ni nge buch ban'en romad e gamad ma yibilay fa pi'inem ni nge ayuwegrad Got; ma yira gafgow nagmad ma gamad k'adan'mad; ¹³ ma yira yog e thin nib kireb ngomad ma gamad fulweg u fithik' e thin nib munguy. Gamad e ta'reb rogomad ko chabung nu fayleng; gamad e fiyath u roy u fayleng ke mada' ko re awa ney!

¹⁴ Kug yoloy e babyor ni aray rogon ke yib ngomed, ni gathi bochan e gub adag ni nggu tamra' nagmed; kug rin' ni bochan e nggu fonow nagmed ni gowa gimed pifakag ni gimed ba t'uf nog. ¹⁵ Ya yugu ra ragag i biyu' e tamchib ni fonow nagmed ko ngongol romed ko ta'ab girdi' ni kam ted Kristus, machane ri ta'reb e chitamangimed ni bay. Ya ngongol romed ko ta'ab girdi' ni kam ted Kristus e kug mang chitamangimed riy ni fan e gag e gu feki yib ngomed fare Thin Ni Bfel'. ¹⁶ Ere gu be wenig ngomed ni ngam folwokgad rog. ¹⁷ Ireray fan ni kug l'oeg Timothy ke yib ngomed. Ya ir e kemang be' ni fakag u daken Somol, ni be' nib t'uf rog ma ba yul'yul'. I ir e bayi puguran ngomed rogon e ngongol ni gu ma rin' u fithik' e bin be'ech e wok nike pi' Got ngog u daken Kristus Jesus, ni ir e gu be machibnag ngak e girdi' ko galesiya u gubin yang i yan.

¹⁸ Boch i gimed e kar ufanthin gad, ya yad be leamnag ndab ku gub gguymed. ¹⁹ Machane fa'anra m'agan' Somol ngay ma bay gub gguymed

ndab ki n'uw nap'an, ma aram e gag e bay gguy e tin nrayag rok e pi'in nbe'er ni kar ufanthin gad, ma gathi kemus ntin rayag ni ngrogmed! ²⁰ Ya gagiyeg rok Got e gathi kemus ni yu bugithin, ya ban'en ni bay gelngin. ²¹ Bin ngan e gimed ba'adag? Nggub ngomed ni bay e dumow u pa'ag ara nggub nri gimed ba t'uf rog ma gub munguy ngomed?

5

Ban'en nrib kireb u fithik' girdi'en e galesiya

¹ Kanog ni bay reb e ngongol nrib kireb u fithik'med ni mus ko girdi' ndar nanged Got ma dabiyag ni ngar ngongliyed; ya kanog ngog ni bay be' nib mo'on ni yow be par leengin e chitamngin ko pa' ndarngal, machane re pin nem e gathi ir e gargeleg e re pagel nem. ² Ere ra di'in mi gimed ufanthin? Ya susun e ngari kireban'med ngay, ma re mo'on ni ba'aram nike rin' e re bugithin nem e ngan chuweg ndabki mang reb i girdi'en e ulung romed! ³ Ya gag e yigu aray rogon ni gub mal'af romed, machane lanin'ug e bay romed u wur; mu fithingan Somol rodad i Jesus e kem'ay i turguy rog riy e n'en ni nggu rin' ngak e re mo'on ni be'er nike rin' e re bugithin nem nrib kireb, ni gowa gu bay romed u wur. ⁴ Ere bay mmu'ulunggad ma bayi un lanin'ug ngomed ko mu'ulung, mu gelngin e Somol rodad i Jesus ni bay rodad, ⁵ e ir e ngam pi'ed e re mo'on nir riy ngak Satan ni fan e nge kirebnag Satan downgin, ya nge yag ni thap laniyan' ngak Got nge taw ko chirofen ni Rran Rok Somol ni nge sul ma ke thap.

⁶ De mat'aw ni ngam ufanthin gad! Ya gimed manang fare bugithin ni yima yog nma lunguy, "Ri bochu'uw e is me thownag ba flowa ni polo'."

⁷ Ere re is nir nike n'uw nap'an ni aram e denen ni be par u fithik'med e ngam n'iged nge yag ni mmachalboggad ni polo'. Ma aram mi gimed bod bangi flowa ni ka fin nni gelgiy ndariy e is riy, ya ri gu manang ni aray rogomed. Ere chiney ni kan pi' Kristus ni maligach ni ir e kemang saf rodad ko Paluk'af e aram e kem'ay i fal'eg rogon e madnom rodad ni Paluk'af. ⁸ Ere gathi flowa ni bay fa bin kakrom e is riy ni aram e denen nge ngongol nib kireb e ngad madnom niked e madnom rodad ngay, ya ngad madnom niked e madnom rodad ko flowa ni dariy e is riy, ni flowa ko machalbog nge tin riyul'.

⁹ Ulan fa gi babyor ni kug yoloy ke yib ngomed e kugog ngomed riy ndab um cheaggad ngak e pi'in yad be ngongliy e ngongol ko darngal. ¹⁰ Gathi pi'in ndar nanged Got e gu be yog murung'agrad ni yad be ngongliy e ngongol ko darngal, ara yad ba chogow, ara yad be th'ab e motochiyel, ara yad be tayfan ma yad be meybil ngak e liyos nma meybil boch e girdi' ngay. Ya fa'anra ngam guyed rogon ndab mu cheaggad ngorad me ere ngam chuwgad u roy u fayleng! ¹¹ N'en ni ir e gu be yog e dab um cheggad ngak be' ni be yog ni ir reb i walagey ni girdi'en Kristus machane be ngongliy e ngongol ko darngal, ara ba chogow, ara ma tayfan mma meybil ngak e liyos nma meybil boch e girdi' ngay, ara ma t'ar e thin nga daken e girdi', ara be' nib tamu'un rrum, ara ma th'ab e motochiyel. Mus ni ngam par nga but' ngam un ngak e mit i

girdi' nem ko abich ma dab mu rin'.

¹²⁻¹³ Ya gathi gag e nggu turguy e n'en ni ngan rin' ngak e pi'in gathi yad girdi'en Kristus, ya Got e bayi turguy e n'en ni nge rin' ngorad. Machane gathi susun e ngam turguyed e n'en ni ngan rin' ngak be' ko ulung romed? Ni bod rogon ni be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar, "Mu chuweged e en nib kireb ngongolen u lan e ulung romed."

6

Fek pi walagey ni girdi'en Kristus ngalan tafen e pufthin

¹ Fa'anra malu'ag thin bigimed nge be' ni walagdad ni girdi'en Kristus, ma mangfan ni nge yan i egnag ngak e pi'in ntapuf oloboch ndawor rnanged Got, ma de pag e girdi' rok Got nge mang yad e ra pithiged? ² Kam paged talin ni girdi' rok Got e bay ra pufthin niged e girdi' nu fayleng? Ere fa'anra gimed e ngam pufthin niged e girdi' nu fayleng, me ere dabiyag romed ni ngam pithiged nochi oloboch ni ba'achig? ³ Da mu nanged ni gadad ra pufthinnag e pi engel? Ere mang ndabiyag i pithig romed e tin ni bay ko biney e tamilang! ⁴ Fa'anra yib boch ban'en ni aray rogon ma gur mang ni ngam feked ngak e girdi' ni girdi'en e galesiya nder m'ug ko ngongol rorad ni yad ba yul'yul' ngak Got ni nge mang yad e ra pithiged? ⁵ Mu tamra'gad ngomed! Rib muduwgil ni bay ta'abe' u lan e ulung romed nib gonop nrayag rok ni nge pithig e malu'ag thin rok e pi'in walagey ni girdi'en Kristus! ⁶ Machane bayi n'en me yan reb i girdi'en Kristus ni walagey i eg nga tafen

e puf oloboch nib togopluw ngak reb i girdi'en Kristus ni walagey, me mang e pi'in nde mich Got u wun'rad e ra pithiged fare pa' i oloboch!

⁷ Ren'en ni be'er ni gimed be malu'ag thin u fithik'med ma gimed be yan nga tafen e pufthin e be dag ni kam mulgad u rarogon girdi'en Kristus. Gathi kabfel' ni yira ngongliy e kireb ngomed? Gathi kabfel' ni yira fek e tiromed ban'en? ⁸ Machane kigimed romed e gimed be ngongliy e kireb ngomed, ma gimed be fek e tirok' bochi gimed, ni mus ngak e pi'in nri walagmed ni girdi'en Kristus! ⁹ Ri gimed manang ni pi'in nib kireb e dabiyaq ni ngar manged girdi'en e gin nsuwon Got. Dab mu ban niged gimed: ya girdi' nma ngongliy e ngongol ko darngal, ara yad ma tayfan ma yad ma meybil ko liyos nma meybil boch e girdi' ngay, ara yad ma par e pi'in gathi mabgol rorad, ara yad e pumo'on nma darngalnag e pumo'on, ¹⁰ ara pi'in yad ma iring ban'en u fithik' e yargel, ara yad ba chogow, ara yad ma balyang ko rrum, ara yad ma t'ar e thin nga daken boch e girdi', ara yad ma th'ab e motochiel — dariy bagayad e mit i girdi' ney nrayag ngorad e gin nsuwon Got. ¹¹ Bay boch i gimed ni immoy ni aram rogon. Machane ke n'ag Got fan e denen romed ke be'ech nagmed; ma ka ni pi'med ngak Got; ma ka ni mat'aw nagmed ngak Got u daken fithingan Somol Jesus Kristus ngu daken fare Kan Nthothup rok e Got rodad.

Dowmed e ngam ted fan Got ngay

¹² Bayi ga'ar be', "Ba pufrogog ndemturug e n'en ni gu ra rin'." Riyul'; machane gathi urngin ban'en

ma bfel' ngom. Rayag ni nge lungug, "Ba puf rogog ndemturug e n'en ni gu ra rin' ", machane dab gu pag ban'en nge teg ni gag e sib rok. ¹³ Ma be' e bayi ga'ar, "Ggan e fan ko gil'iggan, ma gil'iggan e fan ko ggan." Er rogon; machane Got e bayi chuwegrow. Dowef rok be' e de leamnag Got ni ngan fanay ko ngongol ko darngal, machane ngan tayfan Somol ngay; mi Somol e fan ko dowef me ir e ma ayuweg. ¹⁴ I Got e faseg Somol ko yam', ma ku errogon ni gelngin e bayi fasegdad riy ko yam'.

¹⁵ Gimed manang ni dowmed e yu yang u downgin Kristus. Gur rayag ni gu fek bang u downgin Kristus nggu ngongliy nge mang bangi downgin be' ni bpin nma pi' ir nchuway'? Ri dabiya!
¹⁶ Sana da mu nanged ni cha' nra pi' e dowef rok ngak be' ni bpin nma pi' ir nchuway' e aram e kar ta'ab dowef fare pin? Ya babyor nib thothup e be yog nib tamilang ni be ga'ar, "Fa gali cha' e bay ra pirew ni kar ta'ab dowef." ¹⁷ Machane cha' ni yow ra ta'ab girdi' Somol e kar pirew Somol nike ta'reb lanin'row.

¹⁸ Mu guyed rogon nge dab mu ngongliyed e ngongol ko darngal. Tin kabay e denen nra ngongliy be' e dariy ban'en nra rin' nga downgin; machane cha' nra ngongliy e ngongol ko darngal e ke denen nib togopluw ko birook' e dowef. ¹⁹ Mogned, da mu nanged ni dowmed e Tempel ko fare Kan Nthothup, ni ir e be par u fithik' i dowmed, ni fare Kan Nthothup ni Got e ke pi' ngomed? Ere gathi gimed e mmil famed ngomed, ya Got e mmil famed ngak; ²⁰ ke chuw'iymed nib tolang puluwmed ni pi'. Ere mu ted fan Got nga dowmed.

7

De'er ni murung'agen e mabgol

¹ Ere chiney e fulweg ko fapi thin ni mu yoloyed nga babyor nge yib e ba'aray rogon.

Ra par be' ni dabi mabgol ma bfel'. ² Machane bochan e bo'or e girdi' ni be ngongliy e ngongol ko darngal, ma aram e gubin e pumo'on nra be' ma nge par ni bay leengin, ma gubin e ppin nra be' ma nge par ni bay figirngin. ³ En ni pumo'on e nge pi' ir ngak e bpin rok nrogon figirngiy, ma en ni bpin e nge pi' ir ngak e pumo'on rok nrogon leengiy, nge bagayow me fal'eg laniyan' bagayow nrogon nike t'uf rok bagayow. ⁴ Ya leengiy e gathi ir e suwon downgin, ya fa'anem ni figirngin e ir e suwon; ma ku errogon e en ni figirngiy ni gathi ir e suwon downgin, ya fa'anem ni leengin e ir e suwon. ⁵ Ra ba wu' e mabgol ma dabi tel bagayow ir rok bagayow, kemus ni fa'anra ke ta'reban'row ngay ni ngar talgow u rogon n'umngin nap'an ni yow ba'adag, ni fan e nge yag nra tiyan'gow ko meybil; me mu' miyow sul ngkur rin'ew e n'en nma rin' e mabgol, ya ri fek Satan ban'en i yib ngak bagayow, ni ban'en nrayag ni nge pingeg fa'anem nge denen, ni bochan e dakiyag rok fa'anem ni nge k'adan'.

⁶ Dagur yog ngomed e re bugithin ney ni ban'en nthingar mu rin'ed, machane ban'en nrayag ni ngam rin'ed. ⁷ Bin riyul' riy e ku gub adag ni urngin e girdi' ni ngar pired ni bod gag; machane ra be' ma tin nrayag rok ni Got e ke pi' ngak, ni be' e ba'aray ban'en nrayag rok, ma ba'aram be' ni yugu reb e ban'en e rayag rok.

⁸ Chiney e ba'aray e thin ni nggog ngak e pi'in ndawor ra uned ko mabgol nge pi'in ni ppin nike yim' figirngirad ni nge lungug: kabfel' ni ngu'um pired ndab mu uned ko mabgol, ni bod gag. ⁹ Machane fa'anra dabkiyag ni ngam k'adedan'med, me ere mu uned ko mabgol – ya kabfel' ni nga ni mabgol ko bin ni ngu'u nim' ni bochan e ngan par.

¹⁰ Ba'aray bbugithin ni fan ngak e pi'in kar uned ko mabgol, ni gathi thin rog ya thin rok Somol nike ga'ar: be' ni bpin nike mabgol e thangri dabi chuw rok e pumo'on rok; ¹¹ ma fa'anra rin', ma thangri par ndabki un ko mabgol fa reb e nge sul ngak figirngin nge fel' thilrow; ma be' ni pumo'on nike mabgol e thangri dabi n'ag leengin.

¹² Ma boch e girdi' e nggog ngorad (ni gag e gu be leamnag, machane gathi Somol e yib rok) ni be lungug: fa'anra bay be' nib mo'on ni ir reb i girdi'en Kristus ni bay leengin nde mich Kristus u wan', ma kabfel' u wan' fare pin ni ngu'ur pirew ni yow mabgol, ma thangri dabi n'ag fare pumo'on fare pin. ¹³ Ma fa'anra bay be' ni bpin ni ir reb i girdi'en Kristus ni bay figirngin nde mich Kristus u wan', ma kabfel' u wan' fare mo'on ni ngu'ur pirew ni yow mabgol, ma thangri dabi chuw fare pin rok fare mo'on. ¹⁴ Ya fare mo'on nde mich Kristus u wan' ni figirngin fare pin e ke yib rogorow Got ni bochan e kar ta'ab girdi'gow leengin, ma be' ni bpin nde mich Kristus u wan' ni leengin be' nib mo'on nike mich Kristus u wan' e ke yib rogorow Got ni bochan e kar ta'ab girdi'gow fare mo'on ni figirngin ni ir reb i girdi'en Kristus. Ya

fa'anra dabi aray rogon, mra par fakrow ni bod pifak e pi'in ndar nanged Got; machane rogorad ni yad be par e chiney e bay rogorad Got. ¹⁵ Machane fa'anra finey e arorow nde mich Kristus u wan' ni nge chuw rok e arorow nike mang reb i girdi'en Kristus ma fa'anem nike mang girdi'en Kristus e nge pag fa'anem nge yan. Ya ra yodorom ma fa'anem ni girdi'en Kristus ko fa gali yabgol ndem-turug ko en ni figirngiy ara en ni leengiy e rayag ni nge pag fa'anem nge yan; ya Got e ke piningmed ni ngam pired u fithik' e gapas. ¹⁶ I gur e en ni girdi'en Kristus gur ma leengiy gur, ke di'in ma ka mu nang ndabiyag ni ngam thapeg figirngim ngak Kristus? Ara ke di'in ma ka mu nang i gur e cha' ni kam mang girdi'en Kristus ma figirngiy gur ndabkiyag ni ngam thapeg le'engim ngak Kristus?

Mpired nrogon ni piningmed Got

¹⁷ Ra be' ma ngi i ngongol i yan nrogon e re mit i ngongol ni ir e rayag rok ni Got e ke pi' ngak, ma nge par ni karogon me taw e thin rok Got ngak. Ireray e n'en ni ngan fol riy ni gu be machibnag u gubin e galesiya i yan. ¹⁸ Fa'anra bay be' ni ka ni mu' i maad'ad ngak me taw e thin rok Got ngak, me fol ko fare thin rok Got ma dabi guy rogon ni nge chuweg aban rok; ma fa'anra bay be' ndawor ni maad'ad ngak me taw e thin rok Got ngak, me fol ko fare thin rok Got ma dabi guy rogon ni ngan maad'ad ngak. ¹⁹ Ya dariy ban'en nrogon ni fa'anra kan maad'ad ngom fa dawor. N'en ni bay fan e ngan fol ko tin ke yog Got ni ngan rin'. ²⁰ Ra be' ma nge par ni karogon ko ngiyal' ni taw e thin rok Got ngak me fol riy. ²¹ I taw e thin rok Got

ngom me gur reb e sib fa? Dabi magafan'um ngay; machane fa'anra mu guy nike bung rogom ni nge dab kum mang reb e sib ni aram e gur e ke mil fam ngom, ma ga rin'. ²² Ya en nib sib nike taw e thin rok Somol ngak e Somol e ke pithig fa'anem ko denen kemang reb e girdi' rok; ere ku aram rogon ni be' ni ir e mmil fan ir ngak me taw e thin rok Kristus ngak e kemang sib rok Kristus. ²³ Ya Got e ke chuw'iymed nib tolang puluwmed nike pi'; ere dab kum manged e sib rok e girdi'. ²⁴ Pi walageg, ra be' ma ngi i par rok Got ni bod rogon ni immoy ko ngiyal' ni taw e thin rok Got ngak.

De'er u murung'agen e pi'in ndawori mabgol nge pi'in ke yim' figirngirad

²⁵ Nggw weliy murung'agen e pi'in ndawor ra uned ko mabgol ni nge lungug: dariy bbugithin nike yib rok Somol ngog ni nggu weliy ni murung'agen e pi cha'ney, machane nggog e tin gu be finey, ya gag be' nike runguyeg Somol mrayag ni ngan pagan'uy ngog.

²⁶ Rogon ni gu be leamnag e gafgow ni yibe tay e chiney e wun'ug e kabfel' ni nge par be' nib mo'on ni karogon. ²⁷ Bay le'engim fa? Ere dab mu guy rogon ni ngam n'ag. Dawor mu'un ko mabgol? Ere dab mu gay reb e bpin ni ngam le'ay. ²⁸ Machane fa'anra mu'un ko mabgol ma dawor mu ngongliy ba denen; ma fa'anra un reb e bpin nib muchugbil ko mabgol ma dawori ngongliy ba denen. Machane gu be finey ni nge siy mpir'eged e gafgow ni be pir'eg e pi'in nib mabgol ni gubin e rran.

²⁹ Pi walageg, ba'aray e n'en ni gu be yog: daki yo'or e tayim nike magey, chiney i yan ngam'on e pumo'on ni kar mabgolgad e ngar pired ni gowa dawor ra mabgolgad; ³⁰ pi'in yad be yor e ngar pired ni susun e dawori kireban'rad; ma pi'in yad be minmin e ngar pired ni susun e dawori felfelan'rad; ma pi'in yad ra chuw'iy ban'en e ngar pired ni susun e dawori milfan ngorad e n'en ni kar chuw'iyed; ³¹ pi'in yad be ngongliy e tin nu fayleng ban'en e ngar pired ni dabi mang ir e nge m'on u wun'rad. Ya re fayleng ney ni bod rogon e chiney ni bay e dabi par, ya bayi chuw.

³² Gub adag ndab i magafan'med. Be' nib mo'on ndawori un ko mabgol e be tiyan' ko maruwel rok Somol, ya be guy rogon ni ngi i fel' u wan' Somol: ³³ machane be' nib mo'on nike mabgol e be tiyan' ko tin nu fayleng ban'en, ya ba'adag ni nge yan ngan' leengin, ³⁴ ere ruw yang ni yibe tangernag ngay. Be' ni bpin nib muchugbil ara be' ni bpin ndawori nang e pumo'on e be tiyan' ko maruwel rok Somol, ya ba'adag ni nge pi' ir nge laniyan' ngak Somol; machane be' ni bpin nike mabgol e be tiyan' ko tin nu fayleng ban'en, ya ba'adag ni ngi i yan ngan' figirngin.

³⁵ Gu be yog e re bugithin ney, ya gub adag ni nggu ayuwegmed. Gathi gu be guy rogon ni nggu yororiyemed. Ya gub adag ni ngam rin'ed e tin nib mat'aw ma bfel', mi gimed pi'med ni polo' ko maruwel rok Somol nike puf rogomed.

³⁶ Ra bay l'agruw ni' ni kan duwgiliy ni ngar mabgolgow miyow duwgiliy ndab kur mabgol-gow, ma aram e ba'aray rogon: fa'anra be finey

fare mo'on nde fel' ngak fare pin ni aram rogon, ara ri ba'adag fare mo'on fare pin ma be finey ni susun e ngar mabgolgow, me ere ngar mabgolgow nge yan i aw ngarogon ni ba'adag, ya dariy ban'en nib denen riy. ³⁷ Machane fa'an danir gel nige y ngak be' nib mo'on ni nge par ni dabi un ko mabgol, ma ke duwgiliy u wan' ni dabi un ko mabgol, * ma be thamiy rok nrayag rok ma ke mu' i duwgiliy u wan' e n'en ni nge rin' me ere bfel' ndab ra mabgolgow fare pin.† ³⁸ Ya re mo'on nra le'ay e re pin ni kanog ni ngar mabgolgow e bfel' e n'en nike rin', machane cha' nde le'ay e re pin ni kanog ni ngar mabgolgow e kabfel' e n'en nike rin'.

³⁹ Be' ni bpin nib mabgol e gathi ir e mmil fan ir ngak u n'umngin i nap'an ni kabfos figirngin; machane fa'anra yim' figirngin, ma aram e ke puf rogon ni nge figirngiy e re mo'on ni ir e ba'adag; machane thangri aw nrogon e mabgol nma tay e pi'in girdi'en Kristus. ⁴⁰ Machane kabfel' rogon nra par nib muchugbil. Ireray rogon e leam rog, ma gu be finey ni ku er rogog ni bay fare Kan ni Thothup rok Got rog.

8

De'er u murung'agen e ggan nni pi' ngak e liyos nma meybil boch e girdi' ngay

¹ Ngg u wan nga murung'agen e ggan nni pi' ngak e liyos nma meybil boch e girdi' ngay.

Bmuduwgil nriyul' ni "gadad gubin ma ba tamilangan'dad u murung'agen," ni bod ni kanog.

* **7:37** dabi un ko mabgol; ara dabi pag fak ni bpin nge mabgol.

† **7:37** mabgolgow fare pin; ara nge pag fare pin nge mabgol.

Machane mit i tamilangan' nem e ma gelnag e ufanthin ko girdi'; machane rogon ni nge be' me t'uf be' rok e ra yib wenegan ni bfel'. ² En nra finey ni manang ban'en e rib muduwgil nde nang ni bod rogon nsusun e nge nang. ³ Machane en nib t'uf Got rok e manang Got fa'anem.

⁴ Ere nggog murung'agen e ggan nni pi' ngak e liyos nma meybil boch e girdi' ngay ni nge lungug: gadad manang ni ba liyos e pow u ban'en ni gathi riyul' ni bay; ya gadad manang nri ta'reb e Got ni bay. ⁵ Yugu ra bay boch ban'en u tharmiy ngu but' ni kanog e "got" ngorad, ni yugu ra bay e pin'em ni pire' ni kanog e "pi got" ngay nge "pi somol," ⁶ machane gadad e ri ta'reb e Got rodad ni bay, ni ir e Chitamangiy, me ir e sunumiy urngin ban'en, me ir e gadad be par ni fan ngak; ma ta'reb e Somol ni bay, ni aram Jesus Kristus, ni pa' e sunumiy Got urngin ban'en ngay, me ir e be ta'dad ni gadad ba fos.

⁷ Machane gathi gubin e girdi' ni yad manang e re bugithin nib riyul' ney. Bay boch e girdi' ni kari mecham rorad e liyos, nma meybil boch e girdi' ngay nge ngongol ni yima rin' ngak e liyos ke yan i mada' ko bin daba' e rran ni fa'an yad ra kay e ggan nni pi' ko liyos, ma yad be finey ni ggan rok e liyos; ya kab me'waer lanin'rad ma yad be finey nike alit nagrad fare ggan. ⁸ Machane gathi ggan e ra chugur nagdad ngak Got; ere dariy ban'en nra mul rodad ni fa'anra dab da ked e re ggan nem, fa reb e mun ban'en ngodad ni fa'anra da ked e re ggan nem.

⁹ Machane ngam ayuwgad, ya yugu aram rogon ni gimed manang ni gimed ra kay e re ggan nem

ma dariy rogon, machane ngam leam niged, ya ri mu ked mi gimed pingeg e pi'in kab me'waer e michan' rorad ngak Kristus ngar mulgad nga fithik' e denen. ¹⁰ Ya fa'anra be tamdag be' ni nge kay, me guyem gur be' nib "tamilangan'um" riy ni ga be un ko abich u lan e Tempel rok ba liyos, ma gathi ra finey ni ku erregon ir nrayag ni nge kay e ggan nni pi' ngak e liyos? ¹¹ Ma aram e fa'anem ni kab waer e michan' rok ngak Jesus, ni fa'anem nike mang walagem u daken Kristus, ni yim' Kristus u kuruth ni bochan, e bayi malog ni bochan e ba "tamilangan'um"! ¹² Ireray rogon ma aram e ga be denen nib togopluw ngak Kristus ni fan e ga be denen nib togopluw ngak pi girdi'en Kristus ni aram pi walagem, ma ga be maad'adnag lanin'rad ni kab me'waer. ¹³ Fa'anra ggan e ra pingeg walageg nge denen, ma gathi ku ra gu longuy e ufin bayay, ni fan e nge dab gu pingeg walageg nge mul nga fithik' e denen.

9

Mat'awun nge maruwel rok be' ni apostel

¹ Gathi gag be' nib mil fag ngog? Ma gathi gag reb e apostel? Ma gathi kug guy Jesus ni Somol rodad? Ma gathi gimed wenegan e maruwel rogon ni fan ngak Somol? ² Yugu ra dabi ta'boch e girdi' ni gag reb e apostel, ma gimed e gimed ra tay ni gag reb e apostel! Ya ngongol romed nrogon girdi'en Somol e be micheg ni gag reb e apostel.

³ Fa'anra thibthib nigeg e girdi', ma ba'aray rogon ni gu ma ayuwegneg nma lungug: ⁴ Gur dariy mat'wug ni ngan pi' e ggan nge garbod ngog

ni bochan e maruwel ni gu be tay? ⁵ Gur dariy mat'wug nrayag ni gu rin' e tin be rin' e tin kabay e apostel, nge fapi pumo'on ni walagen Somol, nge Peter, ni aram e nggu fek be' ni le'engig ni girdi'en Kristus ngi i un ngog i yan ko milekag? ⁶ Fa kemus ni go' Barnabas nge gag e nggu muruwliyew e salpiy ni fan ko par romow? ⁷ Mini' e cha' ni ka'a yigi rung'ag murung'agen ba salthaw ni ir e be pi' puluwon e tin nge yag ngak? Ara be' ni be woldug nde unum e *grape* ko *grape* rok nike yung? Ara be' ni ir e be gafaliy e saf nde fek e milik ko saf rok nge unum?

⁸ Gathi kemus ni pin'ey ni yibe rin' ni gubin e rran e ir e rayag ni gu dag riy ngomed, ya ku ireray e n'en ni be yog e Motochiyel. ⁹ Gadad be be'eg u lan e Motochiyel rok Moses ni be ga'ar e Motochiyel, "Dab ni m'ag l'ugun e garbaw ko ngiyal' ni be yot'yot' wom'ngin e woldug ni yima ngongliy e flowa riy ni aram e be gunugunuy." Gur i leamnag Got e garbaw? ¹⁰ Fa gathi gadad e be yip' fadad nnap'an ni yog e re bugithin ney? Bmuduwigil nni yoloy e re bugithin ney ni fan ngodad! Ya en ni be gi' e milay' nge en ni be t'ar wom'ngin fare woldug nike el e susun e ra bagayow ma be ngongliy e maruwel rok ni be finey ni ngan pi' e biro'k' e f'oth ko fare gi woldug. ¹¹ Kug weregew e awoch nga fithik'med ni aram fare thin rok Got. Gur yugu ra gel e gafgow ngomed ni fa'an gamow ra fek romed e tin bay fan ngomow ban'en? ¹² Fa'anra bay mat'wun boch e girdi' ni ngam rin'ed e ren'ey ngorad, me ere gathi gamow e bay mat'awmow ni ka ba ga' ngorad?

Machane dawor gu maruwelgow ko ren'en ni

mat'awmow ney. Ya kug kadan'gow u gubin ban'en ni bochan e nge dab gu tew ban'en nra magawonnag e girdi' ngalan kanawo'en fare Thin Ni Bfel' ni murung'agen Kristus. ¹³ Ri gimed manang ni pi'in yad ma maruwel u Tempel e yad ma fek garad u Tempel, ma pi'in yad ma pi e pi maligach u daken e altar e yad ma fek e birorad e f'oth ko fapi maligach. ¹⁴ Ma ku aram rogon nike yog Somol ni pi'in yad be machibnag ko girdi' fare Thin Ni Bfel' e ngar feked riy e tin ni nge yag ngorad ni fan ko par rorad.

¹⁵ Machane dawor gu maruwel nga reb e pin'en ni mat'wug ney, ara gu be yoloy e re bugithin ney e chiney ni fan e ngan pi' ngog e pin'en ni mat'wug nem ni nge yib fan ngog. Ku gub adag ni gu ra yim'! Dariy be' ni nge n'ag fan mat'wug ni bay nrayag ni gu weliy murung'ageg! ¹⁶ Dariy mat'wug ni nggu uf ni bochan e gu be machibnag ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel'. Ya bbugithin nike yog Got ngog ni nggu rin'. Fa'an mang e da gu machibnag ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel' ma ri gu ra gafgow! ¹⁷ Fa'an mang e gu be muruwliy e re maruwel ney ni gag e gu leamnag ni nggu muruwliy, me ere rayag ni gu leamnag ni ngan pi' puluwog riy; machane bochan e gu be ngongliy ni bochan e ri maruwel rog nike pi' Got ngog ni nggu rin', ma aram fan ni nggu muruwliy nib maruwel ni ka ni pi' ngog. ¹⁸ Mang puluwog ni be yib riy ngog? Felfelan' ni be yib riy ngog ni bochan e gu be machibnag ngak e girdi' fare Thin Ni Bfel' ndariy puluwon ni yad be pi' ngog, ma mat'wug ni bay ni nga ni pi' puluwog ni bochan e gu be wereg fare

Thin Ni Bfel' e dagur yog.

¹⁹ I gag e mmil fag ngog, ni gathi gag e sib rok be'; machane kug teg ni gag e sib rok urngin e girdi' ni fan e nge yag ni gu thapeg ngak Kristus urngin e pi'in nrayag rog. ²⁰ Nap'an ni gu be maruwel u fithik' piyu Israel e gu par ni gu bod be' u Israel ni fan e nggu yag nagrađ ngak Kristus; ni yugu aram rogon ndagur par u tan e Motochiyel rok Moses, machane ug par ni bod rogon ni gu bay u tan ko ngiyal' ni ba'aram ni gu be maruwel u fithik' e pi'in yad bay u tan e re Motochiyel nem, ni bochan e nggu yag nagrađ ngak Kristus. ²¹ Ere ku aram rogon ni ngiyal' ni gu bay rok e pi'in gathi yad piyu Israel e gu be par ni gu bod bagayad, ni gu bay u wuru' e Motochiyel rok piyu Israel, ni bochan e nggu yagnag e pi'in gathi yad piyu Israel ngak Kristus. Ren'ey e gathi aram e dagur fol ko motochiyel rok Got, ya gag e riyul' ni gu bay u tan e motochiyel rok Kristus. ²² Ma fa'anra gu be par u fithik' e pi'in nib me'waer mu gu me'waer nigeg, ni fan e nggu yag nagrađ ngak Kristus. Ere kug mang urngin mit e girdi' ngak urngin mit e girdi', ni fan e nggu yagnag boch i yad ngak Kristus u rogon e re mit i kanawo' nrayag riy.

²³ Urngin e pin'ey ni gu be rin' e yigo' fan ko fare Thin Ni Bfel', ma fan e ngki fel' rogog ko biroğ e f'oth ni bay riy. ²⁴ Ri gimed manang ni yira tay reb e sagreng ko mil ma urngin fapi girdi' nra milgad e ri ta'ab bagayad e rayag puluwon ngak. Ere mmilgad ni aram rogon nge yag puluwon ngomed. ²⁵ Ra be' ni be fol gosgos ma be fol ko motochiyel ko fare gosgos ni be rin'; ni be rin' ni

aram rogon ni fan e nge yag nte'eliyawnag nga ba te'eliyaw ni gathi bayi par ni dabi kireb; machane gadad e gadad be rin' ni fan nga reb e te'eliyaw nra par ni dariy n'umngin nap'an. ²⁶ Aram fan ni gu be mil i yan nib k'iy kanawo'eg ko gin ngan mus riy; aram fan ni gu bod be' ni girdi'en e tug nder adbey e tug rok. ²⁷ Kug gelnag dowag ko tug ni be aw ngay ke yan i par ni be fol rog, ni fan e nge dab nn'igeg u tomuren ni kug pining boch e girdi' ni ngar uned ko re gosgos nem.

10

Ngan ayuw ko liyos nma meybil boch e girdi' ngay

¹ Pi walageg ni girdi'en Kristus, gub adag ni nge dab mpaged talin e n'en ni rin' e pi chitamangidad ni ur uned ngak Moses. Yad gubin ni fa gi manileng e i ayuwegrad rok e pi to'ogor rorad, ma yad gubin nranod u lan fare gi day nga baraba' nde boch ban'en rorad, ni fare gi day ni *Red Sea* fithingan. ² Re gi manileng nem nge re gi day nem e yad gubin ntawfe nagraad ngay, ni aram e kar manged girdi'en Moses. ³ Yad gubin nra ked fare ggan ni yib u pa' Got, ⁴ ma yad gubin nra unumed fare ran ni yib ko fare war ni pi' Got ni fa'an i un gorad i yan, nre war nem e aram Kristus. ⁵ Machane yugu aram rogon ma oren i yad e dar fel'gad u wan' Got, ma aram fan ni ur m'ad nge wear dowrad u daken e ted i yan.

⁶ Urngin e pin'ey ni be fil ngodad, ma be ning chiylen ngodad ndab ud m'ad ni bochan e tin nib kireb ban'en, ni bod yad, ⁷ ara ud ted fan ma gadad

be meybil ko liyos nma meybil boch e girdi' ngay ni bod e n'en ni i rin' boch i yad. Ni bod rogon ni be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar, "Pi girdi' nem e ra pired nga but' ngar abichgad miyad garbod, miyad sak'iy ni ngar churu'gad." ⁸ Thingar dab da ngongliyed e ngongol ko darngal ni bod ni i rin' boch i yad, ma rliw' nge dalip i biyu' i yad e yim' u lan ta'reb e rran. ⁹ Ere thingar dab da sikeng nigned rogon e k'adan' rok Somol* ni bod rogon e n'en ni rin' boch i yad – me li'rad e porchoyog ngarm'ad. ¹⁰ Ma thingar dab um gun'gun'gad ni bod e n'en ni i rin' boch i yad – me li'rad fare engel, ni engel ko yam' ngarm'ad.

¹¹ Urngin e pin'ey ni yib ngorad ni fan e nge fil e tin kabay e girdi' ban'en riy, ma kan yoloy nga babyor ni nge mang ba ning chiylen ngodad. Ya gadad be par u ba ngiyal' nike chugur ni nge taw ko tungun.

¹² En nra finey nike par nike muduwgil e nge ayuw ya ri mul. ¹³ Urngin e n'en nma waliy e girdi' nge denen nike yib ngomed e ireyer e mit i n'en ni ka ma yib ngak e girdi'. Ya Got e dabi thiliyeg e tin ke yog nra rin' ngodad, ma dabiyag ni nge pagmed nge yib ngomed e pin'en nma waliy e girdi' nge denen nge pag rogon ndabkiyag romed ni ngam taleged gimed riy; machane re ngiyal' i n'em e ra pi' gelngimed ngam k'adedan'med riy, ni aram e ke pi' e kanawo' ngomed ni ngambad riy nga wuru' e pin'em.

¹⁴ Ere pi tafager rog ni gimed ba t'uf rog, mpired u orel ko tayfan nge meybil ni yibe tay ngak e

---

* **10:9** Somol; boch e babyor e bay riy ni Kristus.

liyos nma meybil boch e girdi' ngay. ¹⁵ Gu be non ngomed nrogon ni yima non ngak e girdi' nib gonop; mu leam niged e tin kugog. ¹⁶ Fare kap nma fel' rogodad riy ni ir e gadad ma pining e magaer riy ngak Got: gathi ra bagadad ma be fek e f'oth rok u racha'en Kristus ko ngiyal' ni kad unumed ban'en ko re kap nem? Ma fare flowa ni gadad be t'ar: gathi ra bagadad ma be fek e f'oth rok u downgin Kristus ko ngiyal' ni gadad ra kay fare flowa? ¹⁷ Ya ta'reb e flowa ni bay, ma gadad gubin ni aray fadad yo'or e gadad ta'ab dowef; ya gadad gubin ni gadad be fek e f'oth rodad u ta'ab flowa.

¹⁸ Mu tafinay niged piyu Israel: pi arorad nma longuy e gamanman nni pi' ni maligach e yad be un ko pigpig ngak Got u altar. ¹⁹ Mang e gu be yip' fan ko ren'ey? Aram e gu be yip' fan ni reb e liyos nma meybil boch e girdi' ngay ara ggan ni ka ni pi' ni maligach ngak e bay fan fa danga'? ²⁰ Danga'! N'en ni gu be yog e aram e n'en ni ka ni pi' ni maligach u daken e altar rok e pi'in ndar nanged Got e ka ni pi' ngak e pi mo'onyan', ma gathi ngak Got. Ma dabug ni ngam manged e pi mo'onyan' ngabang. ²¹ Dabiyag ni ngam unumed ban'en ko kap rok Somol mikigimed unum ban'en ko kap rok e pi mo'onyan'; dabiyag ni ngam abichgad u tebel rok Somol mikigimed abich u tebel rok e pi mo'onyan'. ²² Fa gadad ba'adag ni ngad k'aringed e damumuw ngak Somol? Gimed be learnag ma gadad ba gel ngak?

²³ "Urngin ban'en nrayag ni ngad rin'ed," aray rogon ni kanog. Er rogon, machane gathi urngin ban'en ma bfel'. "Urngin ban'en nrayag ni ngad

rin'ed" – machane gathi urngin ban'en ma bfel' ngodad. ²⁴ Ra be' ma gathi go ir e ngi i tafinaynag e tin ni bfel' ngak, ya ngki tafinaynag e tin ni bfel' ngak boch e girdi'.

²⁵ Demturug e ufin ni ka ni pi' nchuway' ko market ni yima pi' e ufin ngay mrayag ni ngam ked, ndab mfithed murung'agen ni fan e be magawon lanin'med ngay. ²⁶ Ya babyor nib thothup e be ga'ar, "Fayleng nge urngin ban'en ni bay riy e mmil suwon ngak Somol."

²⁷ Fa'anra piningmed be' nde mich Got u wan' ni ngam uned ngak ko abich mi gimed turguy ni ngam marod, ma ngam ked e tin kan tay nga p'eowchemed ndab mfithed murung'agen ni bochan lanin'uy. ²⁸ Machane fa'anra ga'ar be' ngomed, "Pi ggan ney e ggan nni pi' ni maligach ngak e liyos nma meybil boch e girdi' ngay," me siy mu ked e re ggan nem, ni fan ngak e cha' ni ir e keyog ngomed ni aram rogon, nge fan nga lanin'uy – ²⁹ ni gathi fan nga lanin'med, ya fan nga laniyan' fa'anem.

Ere bayi fith be' ni ga'ar, "Mangfan ni puf rogog ni nggu rin' e tin ni nggu rin', machane dabiya ni fan nga laniyan' be'?" ³⁰ Fa'anra gu pining e magaer ngak Got ko ggan rog, ma mangfan ni nge thibthib nige be' u murung'agen e ggan ni kug pining e magaer riy ngak Got?"

³¹ Demturug e n'en ni gimed ra rin', ndemturug ko ngam abichgad ara ngam garbodgad, ma urngin ni ngam rin'ed ni fan e nganog e sorok riy ngak Got. ³² Um ngongolgad ni gimed be guy rogon ndab mu magawon niked laniyan' e

girdi' nu Israel, ara pi'in gathi yad piyu Israel, ara girdi'en e galesiya rok Got. ³³ Kemus ni ngam ngongolgad ni bod gag, ni gu be guy rogon gu be yan nga laniyan' urngin e girdi' u gubin e ngongol ni gu be rin', ni gathi gag e gu be leam nigege, ya gu be leamnag urngin e girdi' ni nge yag nra thapgad ngak Kristus.

11

¹ Ere um folwokgad rog, ni bod rogon ni gu be folwok rok Kristus.

Upunguy lolugey u ngal'an e meybil

² Kugog e sorok ngomed ni bochan e gubin ngiyal' ni gu bay u wun'med ma gimed be fol ko pin'en ni ug machibnag ngomed. ³ Machane gub adag ni ngam nanged fan ni Kristus e ir e lolugen urngin e pumo'on, ma pumo'on e ir lolugen leengin, mi Got e lolugen Kristus. ⁴ Re mo'on nra meybil ara machibnag e thin rok Got ngak e girdi' u fithik' girdi'en Kristus nike mu'ulung nike upunguy lolugen e be n'ag fan Kristus. ⁵ Ma re pin nra meybil ara machibnag e thin rok Got ngak girdi'en Kristus nike mu'ulung ndariy ban'en nike upunguy nga lolugen e be n'ag fan figirngin; ya dariy ban'en nib thil rok nge be' ni bpin ni kan puy piyan lolugen kem'ay. ⁶ Fa'anra dabi upunguy fare pin lolugen ma kabfel' nra th'ab piyan lolugen nge m'ay. Ma bochan e ra tamra' be' ni bpin ngay ni ngan th'ab piyan lolugen nge m'ay ara nth'ab nge ngoch, ma aram fan ni susun e nge upunguy lolugen. ⁷ Ma be' nib mo'on e dariyfan ni nge upunguy lolugen, ya be m'ug rok rarogon Got nge

fel'ngin Got nike af ngak. Machane ppin e be m'ug rok fel'ngin e pumo'on nike af ngak; ⁸ ya pumo'on e gathi nsunumeg rok e ppin, ya ppin e nsunumeg, rok e pumo'on; ⁹ ma gathi nsunumeg e pumo'on ni fan ngak e ppin, ya ppin e nsunumeg ni fan ngak e pumo'on. ¹⁰ Bochan e pi engel ma aram fan ni nge reb e bpin me upunguy lolugen nge dag ni bay u tan pa' figirngin. ¹¹ Machane ra gadad be par rok Somol, ma ppin e gathi be par ndariyfan e pumo'on ngak, ma pumo'on e gathi dariyfan e ppin ngak. ¹² Ya ppin e nsunumeg rok e pumo'on, ma ku aram rogon ni ppin e be gargeleg e pumo'on; ma urngin ban'en ni Got e yib rok.

¹³ Mu tafinay niked: bmat'aw ni nge meybil be' ni bpin ngak Got u lan e mu'ulung rok girdi'en Kristus ndariy ban'en nike upunguy nga lolugen? ¹⁴ Rogon lanin'med e be yog ngomed ni piyan lolugen be' nib mo'on nike n'uw e ke darifannag fa'anem, ¹⁵ machane ban'en ni gamgon e ppin. Piyan lolugen nib n'uw e ka ni pi' ngak ni nge mang upong u lolugen. ¹⁶ Machane fa'anra der fel' u wan' be' ni ba'adag ni ngan lu'ag murung'agen, ma tin ni nggog e gamow nge pi galesiya rok Got i yan e dakuriy yugu reb e yalen ngabang nma rin' ulungen girdi'en Kristus ko ngiyal' ni yibe meybil ngak Got.

Abich ni blayal' rok Somol

(Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; Luke 22:14-20)

¹⁷ Machane pin'en ni ba'aray e der ta'reb lanin'ug riy ngomed; ya pi mu'ulung ni gimed be tay girdi'en e galesiya romed e bo'or e kireb ni be

yib riy ko tin ni bfel'. ¹⁸ Bin som'on e kanog ngog nike yu raba' girdi'en e galesiya romed yad be togopluw ngorad; ma re bugithin ney e gu be finey ni bochi yang riy e riyul'. ¹⁹ (Bmuduwgil nthingar mu yuraba'gad u fithik'med, nge yag ni gagiyel e pi'in nib mat'aw.) ²⁰ Fa'anra mmu'ulunggad ma gathi kam mu'ulunggad ni fan ko abich ni blayal' rok Somol. ²¹ Ya gimed ra abich mra bigimed me kay e tirok' e ggan, me par boch i gimed ndawori fos ma boch i gimed e ke garbod ke pag rogon ke chingnag. ²² Gur ra bigimed ma dariy e tabinaw rok nra kay ban'en riy me garbod riy? Fa gimed ba'adag ni ngam darifan niged e galesiya rok Got mi gimed tamra'nag e pi'in ndariy ban'en rorad? Mang e gimed be finey ni bay gog ngomed u murung'agen e re bugithin ney? Gur nggog e fel' ngomed riy? Bmuduwgil ndab gog e fel' ngomed riy!

²³ Ya tin kug weliy ngomed e yag ngog rok Somol ni fa'ani lungug: ye Somol Jesus, ko re neap' nni yagnag, e fek e flowa, ²⁴ nge pining e magaer riy ngak Got, me t'ar me ga'ar, "Ireray dowag ni fan ngomed. Um rin'ed ni aray rogon ngi i pugurag ngomed." ²⁵ Ma ku aram rogon ni fek fare kap u tomuren e abich ni blayal' me ga'ar, "Re kap ney e bin nib be'ech e m'ag u thilin Got nge girdi', ni racha'eg e bayi micheg. Ngiyal' ni gimed ra unum e n'en ni bay riy e ngam rin'ed ni nge pugurag ngomed."

²⁶ Ya ngu'um weliyed murung'agen e yam' ni tay Somol ko ngiyal' ni gimed ra kay e re flowa ney mi gimed unum e n'en ni bay ko re kap ney nge yan

i mada' ko ngiyal' ni bayi sul Somol riy. ²⁷ Aram fan ni fa'anra kay be' e flowa rok Somol ara unum e n'en ni bay u kap rok ndariyfan u wan', ma aram e ke denen, ya ke darifannag downgin nge racha'en Somol. ²⁸ Aram fan nra be' ma nge fith ir u laniyan', nge mu' mfini kay fare flowa me unum e n'en ni bay ko fare kap. ²⁹ Ya fa'anra kay e re flowa nem me unum e n'en ni bay ko fare kap nder leamnag downgin Somol nge fan, ma aram e ke girengiy e gechig nga daken ni fan e ke kay e re flowa nem ma ke unum e n'en ni bay ko fare kap. ³⁰ Aram fan ni bo'or i gimed e ke m'ar ke me'waer, ma boch e ke yim'. ³¹ Ma fa'anra bagadad me fith ir ko som'on, ma dabiyag ni nge yib e gechig rok Got nga dakendad. ³² Machane be gechig nagdad Somol ni fan e nge dabi unegdad ngak e girdi' nu fayleng nge gechig nagdad.

³³ Ere pi walageg ni girdi'en Kristus, fa'anra mmu'ulunggad ni ngam ked e ggan rok Somol ma ngam son niged gimed. ³⁴ Ma fa'anra ke yib e bilig ngak be', ma nge abich u tafen, nge dabi yib e gechig rok Got nga daken bigimed ko ngiyal' ni gimed ra mu'ulung. Ma tin ni kabay ban'en e bay fini gub ma gadad weliy murung'agen.

12

Tow'ath ni yib rok fare Kan Nthothup

¹ Nggü wan nga murung'agen e pi tow'ath nma pi' fare Kan Nthothup.

Pi walageg ni girdi'en Kristus, gub adag ni ngam nanged e tin nib riyul' ni murung'agen e pi tow'ath

nem. ² Gimed manang ni ngiyal' ni ba'aram ndawor mu nanged Got riy e i gagiye nagmed e liyos nma meybil boch e girdi' ngay, ni bogi ban'en nib yam', ni gubin ngiyal' ma yad be fekmed nga wuru' e kanawo'. ³ Thingar mu nanged ndariy be' ni fare Kan Nthothup rok Got e be pow'iy nrayag ni nge ga'ar, "Dayigi buch wa'athan Jesus!" ma dariy be' nrayag ni nge weliy ni nge ga'ar, "Jesus e Somol," ni fa'anra gathi fare Kan Nthothup e ke pow'iy keyog.

⁴ Bo'or mit e salap nma yag ngak e pi'in girdi'en Kristus, machane ta'ab Kan Nthothup e be yib rok. ⁵ Bo'or kanawo'en ni yima pigpig, machane ta'ab Somol e yibe pigpig ngak. ⁶ Ba thilthil rogon e tin nrayag rok be' nge be' ko pigpig, machane ta'ab Got e be pi' e salap ngak urngin e girdi' ni fan nga urngin e pigpig. ⁷ Ra be' ma kan pi' ngak e mich riy ni bay fare Kan Nthothup rok ni fan e nge yib fan ngak urngin e girdi'. ⁸ Kan Nthothup e bay n'en me pi' gelngin be' nge yag rok fa'anem ni nge fonownag e girdi' u fithik' e gonop, ma ku re Kan Nthothup nem e pi' gelngin yugu be' nge yag rok fa'anem ni nge tamilangnag fan e thin rok Got u wan' e girdi'. ⁹ Ma be' e ka re Kan Nthothup nem e ke pi' ngak e michan' rok ngak Kristus, ma be' e ke pi' gelngin ni nge golnag e liliy rok e girdi'. ¹⁰ Ma re Kan Nthothup nem e bay n'en me pi' gelngin be' nge yag ni ngongliy fa'anem e maang'ang; me pi' gelngin be' ni nge machibnag e thin rok Got ngak e girdi'; me pi' gelngin be' nge yag ni nang e tin ni yib rok fare Kan Nthothup nge tin ni gathi Kan Nthothup e yib rok. Me pi' gelngin be' nge yag

ni welthin nthin ndawor nrung'ag ma da nnang fan; me pi' gelngin be' nge yag ni weliy fan e pi thin nem. ¹¹ Machane ta'ab Kan Nthothup e be rin' urngin e pin'ey; ra be' ma ba thil e bin nike pi' e tow'ath ngak nrogon nike finey.

Ta'reb e dowef ma pire' yang riy

¹² Yi Kristus e bod ta'ab dowef ni bo'or yu yang riy ni bay; ka ta'ab dowef, ni yugu aram rogon nib thilthil rogon urngin yang riy. ¹³ Ere aram rogodad ni gadad gubin, ni piyu Israel nge pi'in gathi yad piyu Israel, nge pi sib nge pi'in yad e mmil farad ngorad ni kan tawfe nagdad kadmanged ta'ab dowef u daken ta'ab Kan ni Thothup, ma gadad gubin ni ta'ab Kan ni Thothup e kan pi' ngodad.

¹⁴ Ya dowef e gathi ta'ab yang i dowey e ni ngongliy ngay, machane ni ngongliy nga bo'or yang u dowey. ¹⁵ Fa'anra nge ga'ar reb e rifrif u ey, "Gathi gag bang u dowey, ni bochan e gathi gag reb i rifrifen paay," ma gathi aram e ra tal ndab ki mang bang ko fare dowef. ¹⁶ Ma fa'anra ga'ar baraba' i teliy, "Gathi gag bangi dowey, ni bochan e gathi gag baraba' i lan owchey," ma gathi aram e ra tal ndab ki mang bang ko fare dowef. ¹⁷ Fa'an gomanga dowey ni polo' e ta'ab lan mit mra di'in me rung'ag ban'en? Ma fa'an gomanga kemus ni baraba' i teliy mra di'in me faray bon ban'en? ¹⁸ Machane aray rogon nra bangi dowey me Got e ke tay ko fare dowef nrogon ni finey. ¹⁹ Fa'an mang e dowey ni polo' e ta'ab yang u dowey e ni ngongliy ngay ma dabi ngal' nib dowef!

²⁰ Ara' rogon ni bo'or yang ni bay riy, machane ta'ab dowef.

²¹ Ere dabiyag ni nge ga'ar baraba' i owchey ngak ba rifrif u paay, "I gur e dariy fam ngog!" Ara rayag ni nge ga'ar lolugey ngak e gal rifrif u ey, "Dariy famew ngog!" ²² Gathi aray rogon; ya dabiyag ni ngad pired ndariy e yungi n'en ni bay u dowdad ni gadad be finey nib me'waer, ²³ ma yungi n'en u dowey nib tomur u wun'dad e ireram e yu yang ni ir e gadad ma tiyan'dad ngay ngu'ud fal'eged rogon; ma yu yang u dowey nde fel' usun e ri yima ayuweg, ²⁴ ma danir rin' ngak e yu yang ni bfel' ya'an u dowdad. I Got e ke chamey dowdad ni aram rogon ni fan e nge gel i tayfan e yungi n'em u dowey nib tomur u wun'uy. ²⁵ Ere de yu raba' dowey, machane urngin yang nra bang ma ba thil ni yad be ayuweg yad. ²⁶ Fa'anra gafgow bang u dowey, ma urngin e yu yang ni kabay e yad ma un ngak ko gafgow; fa'anra nog e sorok ngak bang riy, ma urngin e yu yang ni kabay riy ni yad ra un ngak fa gi nem ko felfelan'.

²⁷ Ere gimed gubin ni gimed downgin Kristus, mra bigimed me ir bang riy. ²⁸ I Got e urngin e girdi' nra be' ma ke fek ke tay ko gin ntagil' ko galesiya ni ba'aray rogon: som'on e pi apostel, me migid e pi profet, me migid ma pi tamchib; me migid ma pi'in yad ma ngongliy e maang'ang, me migid ma pi'in ke pi' Got gelngirad ni ngar gogniged e liliy, ara ngar ayuweged boch e girdi', ara ra pow'iyed yad, ara ra welthingad nthin ndawor nrung'ag ma da nnang fan. ²⁹ Gathi yad gubin ni apostel, ara pi profet, ara pi tamchib. Ma gathi yad gubin ni bay gelngirad nrayag ni ngar

ngongliyed e maang'ang, ³⁰ fa ra golniged e liliy, fa ra welthingad nthin ndawor nrung'ag ma da nnang fan, fa reb e ra weliyed fan e pi thin nem. ³¹ Ere mm'oneged u wun'med e tin ni ka ba ga' fan e tow'ath nma pi' Got.

Machane bin th'abi fel' e kanawo' e ba'aray.

13

T'ufeg

¹ Fa'an mang e rayag ni gu non nthin ko girdi' nge thin ko pi engel, machane fa'anra de t'uf Got rog nge girdi', ma thin ni gu be weliy e kemus ni bod lingan bangi wasey ni kan tining ngalang yibe pirdi'iy ara bel ni yibe chubeg. ² Ra ke pi' Got gelngig ni gub salap i machibnag e thin rok ngak e girdi', ma urngin ban'en ni gu manang fan, ma gu manang fan urngin e tin nde nang e girdi', ma gelngin nib michan'ug ngak Kristus e rayag ni chuweg e burey u tagil', machane fa'anra de t'uf Got rog nge girdi', ma dariy rogog. ³ Ra gu pi' urngin e tin ni bay rog, ni mus nga downgig mu gu pi' nga ni urfiy machane fa'anra de t'uf Got rog nge girdi' ma dabi fel' rogog riy.

⁴ En nib t'uf Got rok nge girdi' e ba gumaen' ma ba gol; ma en nib t'uf Got rok nge girdi' e der ma awan', ma de uf, ma de tolngan'; ⁵ en nib t'uf Got rok nge girdi' e de kireb daken, ara kemus ni ir e ma learnag ir, ara ba papey e damumuw ngak; ma en nib t'uf Got rok nge girdi' e der ma aw nga laniyan' e n'en nib kireb ni kan rin' ngak; ⁶ en nib t'uf Got rok nge girdi' e de fel' u wan' e ngongol nib kireb, machane ba felfelan' ko tin nib riyul'.

⁷ Be' nib t'uf Got rok nge girdi' e dabiyaq ni nge pagir ndabki michan', ma dabki pagan', ma dabki gumaen'.

⁸ Rogon ni gadad ba t'uf rok Got nge rogon nib t'uf Got rodad nge girdi' e ban'en nra par ndariy n'umngin nap'an. Bay e thin ni pi' fare Kan Nthothup ni nganog ngak e girdi', machane bay n'umngin i nap'an me tal; ma pi' Got gelngin boch e girdi' ni ngar salapgad ko welthin nthin ndawor nrung'ag ma da nnang fan, machane bayi tal; ma llowan' e bay, machane bayi m'ay. ⁹ Ya llowan' rodad ni pi' Got ngodad nib tow'ath nge thin ni pi' fare Kan Nthothup ni nganog ngak e girdi' e kemus ni bochi yang ko n'en ni bay ni pi' ngodad; ¹⁰ machane nap'an ni bayi taw e bin polo' ma bin bochi yang e bayi chuw.

¹¹ Ngiyal' ni ku gub bitir e welthin rog, nge lanin'ug, nge rogon e leam rog e rogon e tin nma rin' bbitir; ma chiney ni kug pi'ilal e dakuriy rogon ni ngug ngongol nrogon e bitir. ¹² N'en ni gadad be guy e chiney e bod ban'en ni gadad be guy nga thirek ni kab mathmath ya'an; machane bay fin da guyed nga owchedad. N'en ni gu manang e chiney e kemus ni bochi yang; machane ri bayi polo' nge yan i par ni bod rogon feni tamilangan' Got rog.

¹³ Ere dalip ban'en ni ba'aray nra par: ni aram e michan' ngak Kristus, nge pagan' ngak, nge rogon ni gadad ba t'uf rok Got nge rogon nib t'uf Got rodad nge girdi'; ma bin th'abi ga' ko pin'ey e rogon ni gadad ba t'uf rok Got nge rogon nib t'uf Got rodad nge girdi'.

14

Murung'agen boch e tow'ath nma pi' fare Kan Nthothup

¹ Ere mu guyed rogon nge t'uf Got romed nge girdi'. Mu nameged e tow'ath nma pi' e Kan Nthothup, ni ba ga' ni fare tow'ath nma ayuwegey ngan salap i machibnag e thin rok Got ngak e girdi'. ² En nma welthin nthin ndawor nrung'ag ma da nnang fan e gathi be welthin ngak e girdi', ya be welthin ngak Got, ya dariy be' ni be nang fan e n'en ni be yog. Ya be weliy e tin riyul' ndawor nnang ni fare Kan Nthothup e ke pi' gelngin. ³ Machane cha' ni be weliy e thin rok Got e be welthin ngak e girdi', ni aram e be ayuwegrad, ma be pi' e athamgil nga lanin'rad, ma be fal'eg lanin'rad. ⁴ En ni be welthin nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan e kemus ni ir e kefel' rogon riy, ma cha' ni be weliy e thin rok Got ngak e girdi' e be ayuweg e galesiya ni polo'.

⁵ Gub adag ni nge gimed gubin mi gimed welthin nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan; machane ku gub adag ni nge gimed gubin me pi' e Kan Nthothup gelngimed ni aram e tow'ath ngomed nge yag ni um weliyed e thin rok Got ngak e girdi'. Ya en ni be weliy e thin rok Got ngak e girdi' e ka ba ga' fan ngak e en ni be welthin nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan — kemus ni fa'anra bay be' e re ngiyal' i n'em nrayag ni nge weliy fan e n'en ni be yog fa'anem, ma aram e rayag ni nge fel' rogon girdi'en e galesiya riy ni urngin. ⁶ Ere fa'anra gub ngomed, pi walageg ni girdi'en Kristus, mra di'in me yib fag ngomed ni

fa'anra gu welthin nthin nda mu nanged fan? Ri dariy bochu'uw nra yib fag riy ngomed, kemus ni fa'anra gu fek i yib ngomed e thin nike pi' Got ngog, ara boch e llowan', ara thin ni Kan Nthothup e ke pi' nga lanin'ug ni nggu pi' ngomed, ara nggu sukulnagmed.

⁷ Mus nga tatelin e musik ndariy e yafos riy ni bod e ngal nge harp — ra di'in me nang be' e ton ni yibe thoy ara yibe chubeg riy ni fa'anra der yan i aw lingan ngarogon? ⁸ Ma fa'anra dabi thoy e en nma thoy e yabul nrogon ni nge thoy, me mini' e ra fal'eg rogon ni fan ko mael? ⁹ Ra aram rogon mra di'in me nang be' fan e n'en ni ga be weliy nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan? Ya fapi thin ni ga be yog e bayi m'ay nga fithik' e nifeng! ¹⁰ Bo'or e thin ko pi nam ni bay u roy u fayleng ni go' ba thilthil, machane dariy ta'reb ndab nnang fan. ¹¹ Machane fa'anra nnon nthin nu bang nda gu nang fan, ma en ni be yog fare thin e ra gu pirew ni ir e be' u bang me gag e gu be' u bang. ¹² Gimed be finey ni manga yigi yag e tow'ath ko Kan Nthothup ngomed, machane n'en ni ir e ba th'abi ga' fan nga urngin ban'en e thingar mu guyed rogon ngam maruwelgad ko pin'en ni ra ayuweg girdi'en e galesiya nge gel e michan' rorad ngak Kristus.

¹³ En nma welthin nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan e thangri meybil ngan pi' ngak gelngin ni nge yag ni weliy fan e n'en ni be yog. ¹⁴ Ya fa'anra gu meybil ni aray rogon ma riyul' ni gu be meybil, machane dagur nang fan e n'en ni gu be yog. ¹⁵ Ere mang e nggu rin'? Bay gu rin'

ni l'agruw, bay gu meybil nthin nda nnang fan, machane bay kug meybil ni yira nang fan; bay gon' e tang ko thin nda nnang fan, machane bay ku gon' e tang nthin ni yira nang fan. ¹⁶ Fa'anra mpining e magaer ngak Got u ban'en nthin nda nnang fan e ga be yog, mra di'in me yog be' e "Amen", ni be' ni bay ko fare mu'ulung? Ya dabiyaq ni nge nang fan e n'en ni ga be yog. ¹⁷ Ni yugu ra bfel' rogon ni kam pining e magaer ngak Got, ma dabiyaq ni nge ayuweg fa'anem nge gel e michan' rok ngak Kristus.

¹⁸ Kug pining e magaer ngak Got ni bochan e pire' yay ni kug non nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan ko tin nike yog bigimed. ¹⁹ Machane u lan e mu'ulung rok girdi'en e galesiya e kabfel' u wun'ug ni nggog lal bugithin ni yira nang fan, ni fan e nggu sukulnag e tin ni bay e girdi', ko bin ni nggu weliy in i biyu' bugithin nda nnang fan.

²⁰ Pi walageg ni girdi'en Kristus, dab ku um leamgad ni bod e bitir; ngam boded e pi'in bitir ndar nanged rogon i ngongliy e kireb, machane ngam leamgad nrogon e pi'ilal. ²¹ Ya bay u lan e babyor nib thothup ni kan yoloy ni be ga'ar:

"Be ga'ar Somol: Bay gu non ngak e pi girdi' ney,
     bay gu non ngorad u daken e girdi' nib thil e
     thin rorad,
 ngu dap'i l'ugun e girdi' nu bang,
     machane yugu aram rogon ma dabi motoyil e
     girdi' rog ngog."

²² Ere gelngiy nib tow'ath nma pi' e Kan Nthothup ni ngan welthin nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan e pow u gelngin Got ni fan ngak e pi'in nder mich Kristus u wun'rad, ma gathi fan ngak e

pi'in ke mich Kristus u wunrad, machane gelngiy nib tow'ath nma pi' e Kan Nthothup ni fan e ngan machibnag e thin rok Got ngak e girdi' e pow rok Got ngak e pi'in ke mich Kristus u wun'rad, ma gathi pow rok Got ngak e pi'in nder mich Kristus u wunrad.

²³ Ere susun e erregon mi gimed mu'ulung girdi'en e galesiya ni urngin ma gimed gubin mi gimed tabab ko welthin nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan, ma fa'anra yib yugu boch e girdi' ngomed ara girdi' ndawori mich Kristus u wun'rad, ma gathi yad ra yog ni kam aliliygad?

²⁴ Machane fa'anra gubin e girdi' ni yad be weliy e thin rok Got me yib be' nder mich Kristus u wan' ara yugu be' ngalan e mu'ulung, ma thin nra rung'ag e ra dag ngak e denen rok. Urngin e thin nra rung'ag e ra pufthinnag ir riy u fithik' i laniyan', ²⁵ ma tin nib mith u fithik' i lanyan' e rayib i pes ngalan e tamilang, ma aram e ra siro' nge meybil ngak Got mra ga'ar, "Riyul' ni bay Got romed u roy!"

Yaram u lan e mu'ulung ko galesiya

²⁶ Pi walageg ni girdi'en Kristus, mang e gu be yip' fan? Gimed ra mu'ulung ni ngam rung'aged e thin rok Got mi gimed meybil mra be' ma ke fal'eg rogon nrayag ni nge pi' reb e tang ni machib, ma be' e nge fil e thin rok Got ngak e girdi', ma be' e nge weliy e n'en nike pateg Got nga laniyan', ma be' e nge weliy e thin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan, ma be' e nge weliy murung'agen ngan nang fan e re thin nem. Ma urngin nthingari mang ba ayuw ngak girdi'en e galesiya. ²⁷ Ma fa'anra

nge welthin be' nthin nda nnang fan, ma kemus ni l'agruw ni' ara dalip ni', ni nge mu' bagayad ko numon me tabab bagayad ngay, ma yugu be' e thangri weliy fan e n'en nike yog fa picha'. ²⁸ Ma fa'anra de moy be' u rom nrayag ni nge weliy fan e pi thin nem, me ere dariy bagayad ni nge non u lan e mu'ulung, machane kemus ni yigo'o ir nge Got. ²⁹ L'agruw ara dalip ni' ni bay e thin rok Got ni ngrogged, ma tin ni kabay e girdi' e ngar leam niged fan fapi thin nike weliy fa picha'. ³⁰ Machane fa'anra yib e thin rok Got ngan' be' nike un ko par nga but' u lan e mu'ulung, ma nge tal fa'anem ni be welthin. ³¹ Gimed gubin nrayag ni ngam weliyed e thin rok Got ni tata'abe', ni fan e nge urngin e girdi' miyad nang e thin rok Got me yib e athangil nga lanin'rad. ³² Ma gelngiy nike pi' Got ni ngan machibnag e thin rok ngak e girdi', e cha' ni ir e nge machib e ir e ngi i gonopiy rogon; ³³ ya Got e gathi ke piningdad ni nge dab kud yaramgad, machane ngad pired ni gadad ba gapas.

Rogon urngin e galesiya rok girdi'en Got ³⁴ e pi'in ni ppin e ngar pired ni kar th'abed gulungrad u lan e mu'ulung ko galesiya i yan; ndab ra welthingad; ni bod rogon ni be yog e Motochiyel rok piyu Israel, ma dab ra gagiyeg niged e mu'ulung rok girdi'en e galesiya. ³⁵ Fa'anra yad ba'adag ni ngar nanged murung'agen ban'en, ma ngar fithed ngak e pi'in figirngirad u tabinaw. Ya ra welthin be' ni bpin u lan e mu'ulung rok girdi'en e galesiya me ir e be n'ag fan ir.

³⁶ Gur thin rok Got e gimed e yib romed? Fa go' gimed e yib ngomed? ³⁷ Fa'anra be finey be'

ni ir e mol'og rok Got ara bay gelngin nib salap u ban'en ni aram e ba tow'ath ngak ni pi' fare Kan Nthothup, ma thangri nang ni n'en ni gu be yoloy nga babyor ni nge yib ngomed e Somol e keyog ni ngan rin'. ³⁸ Machane fa'anra dariyfan u wan' e pin'ey, me ere dab mu telmed ngak.

³⁹ Pi walageg, mu tiyan'med i weliy e thin rok Got ngak e girdi', machane dab mu taleded ndab kun welthin nthin ndawor ni rung'ag ma da nnang fan. ⁴⁰ Urngin ban'en ma thingar nrin' ni bfel rogon ma ba yaram.

15

Fos ko yam' ni tay Kristus

¹ Pi walageg ni girdi'en Kristus, gub adag ni nggu puguran ngomed fare Thin Ni Bfel' ni ir e gu machibnag ngomed, ni ir e mu folgad riy, me ir e ke par e michan' romed u daken nib muduwgil.

² Fare thin ni gu fek i yib ngomed ni ir e gu machibnag ngomed e ireram fare Thin Ni Bfel'. Fa'anra mpired ni kari mich u wun'med, ma aram e kam thapgad ma fa'anra danga' me ere bochan e ri de mich u wun'med.

³ Kug pi' ngomed e tin ni yag ngog ni ir e ba th'abi ga' fan, ni aram e Kristus e yim' ni bochan e denen rodad, ni bod rogon ni bay ni kan yoloy u lan e babyor nib thothup; ⁴ min k'eyag me faseg Got ko yam' ko chirofen ni gaman e dalip fen ngay, ni bod rogon ni bay ni kan yoloy u lan e babyor nib thothup; ⁵ me m'ug ngak Peter, nge mu' me m'ug ngak fa ragag nge l'agruw i apostel. ⁶ Me m'ug ngak pi gachalpen u ta'ab ngiyal' ni yad ba pag e

lal mir'ay, ni oren i yad e ka yad ba fos e chiney, ma boch i yad e ke yim'. ⁷ Me m'ug ngak James, nge mu' mfini m'ug ngak urngin e pi apostel.

⁸ Me gag e tomur ni ki m'ug ngog ni yugu aram rogon ni gu bod be' nni gargelnag ndawori taw nga pulan. ⁹ Ya gag e th'abi sobut' u fithik' urngin e apostel — ya ri dariy rogog ni nganog ni gag reb e apostel, ni fan e gu gafgownag girdi'en e galesiya rok Got. ¹⁰ Machane Got e runguyeg nge ayuwegneg me pingegeg nggu par ni bod rogog e chiney, ma ayuw ni tay ngog e de aw nib m'ayfan. Ya ke thil, nike gel e maruwel ni kug tay ngak urngin e pi apostel, machane gathi gag e gu be rin' u gelngig, ya Got e be ayuwegneg. ¹¹ Ere demturug ko gag e yib rog fa yad e yib rorad, ma ireray e n'en ni gamad gubin ma gamad be machibnag ko girdi', ni ireray e n'en ke mich u wun'med.

Fos ko yam' ni gadad ra tay

¹² Thin rok Got ni gamad be yog e ke faseg Got Kristus ko yam', ere ra di'in me yog boch i gimed ni pi'in karm'ad e dab ni fasegrad ko yam'? ¹³ Fa'an mang e ba riyul' e bug nir e thin, me ere ke yan i aw nda ni faseg Kristus ko yam'; ¹⁴ ma fa'anra da ni faseg Kristus ko yam', me ere dariy ban'en ni nggu machib niked murung'agen ngak e girdi', ma dariy ban'en ni ir e nge michan'med ngay. ¹⁵ Ma ku erregon ni kug warod gu gagiyelgad ni gamad be lifith l'ugunmad nib togopluw ngak Got, ni fan e kug weliyed murung'agen ni ir e ke faseg Kristus ko yam' — ma fa'anra riyul' ndab ni faseg e pi'in karm'ad, me ere de faseg Got Kristus ko yam'. ¹⁶ Ya fa'anra dab ni faseg e pi'in karm'ad,

me ere ku errogon Kristus nda ni faseg ko yam'.
17 Ma fa'anra de faseg Got Kristus ko yam', me ere ke michan'med nga ban'en nde riyul', ma aram e kigimed bay u fithik' e denen romed ni da mmoyed rok Got. 18 Ma ku reb i fan nra yan i aw e pi'in karm'ad nib mich Kristus u wun'rad e dar moyed rok Got. 19 Ma fa'anra pagan' rodad ngak Kristus e kemus ni fan ko biney e tamilang,* me ere susun e gadad e pi'in ngari kireban'uy ngodad u roy u fayleng.

20 Machane bin nib riyul' e ka ni faseg Kristus ko yam', ni aram e mich riy ni pi'in karm'ad e bay ku ni fasegrad ko yam'. 21 Ni bod rogon ni yam' e yib ni bochan ta'reb e girdi', e aram rogon ni fos ko yam' e yib ni bochan ta'reb e girdi'. 22 Rogon nma yim' urngin e girdi' ni bochan e yad ta'ab girdi' Adam, e aram rogon ni gubin e girdi' ni bay ni faseg ko yam' ni bochan e kar ta'ab girdi'gad Kristus; 23 nib yaram nike tay Got: ni Kristus e som'on ni ngan faseg ko yam'; me migid e pi'in girdi'en Kristus ko ngiyal' ni bayi sul Kristus riy. 24 Ma aram e bayi taw ko tungun; mi Kristus e bayi gel ngak urngin e pi kan ni be gagiyeg, nge pi'in yad be tay murung'agen ban'en, nge pi'in yad be yog e thin, me pi' Kristus urngin ban'en ni be gagiyegnag ngak Got ni Chitamangiy. 25 Ya Kristus e thangri mang ir e i gagiyeg nge yan i mada' ko ngiyal' nike gel Got ngak urngin e pi to'ogor me ta'rad nga tan e rifrif u ay. 26 Ma bin th'abi

---

* **15:19** Fa'anra pagan' rodad ngak Kristus e kemus ni fan ko biney e tamilang; ara Fa'anra kemus ni n'en ni bay rodad ko biney e tamilang e pagan' rodad ngak Kristus.

tomur e to'ogor ni nge gel ngak e yam'. ²⁷ Ya be yog e babyor nib thothup ni be ga'ar, "I Got e ke tay urngin ban'en nga tan e ririf u ay." Ma rib tamilang ni re bugithin nem ni be ga'ar "urngin ban'en" e gathi ke uneg Got ngay, ni ir e ke ta' urngin ban'en nga tan pa' Kristus. ²⁸ Ma ngiyal' ni yira tay urngin ban'en riy nga tan pa' Kristus ni ir e nge gagiyegnag, ma aram e ir, ni ir e Fak Got, e bayi tay ir nga tan pa' Got nike tay urngin ban'en nga tan pa' Kristus; ma aram e Got e bay i gagiyegnag urngin ban'en.

²⁹ Ere uw rogon e pi'in kan tawfe nagrad ni fan ngak e pi'in karm'ad? Mang e yad be finey ni ngar yag nigned ko ren'em? Fa'anra ba riyul' ni bod rogon ni yad be yog ni pi'in karm'ad e dab ni fasegrad ko yam', me ere mangfan ni kan tawfe nagrad ni fan ngak e pi'in karm'ad? ³⁰ Ma gamad e mangfan ni gamad be yan u thathren e riya' ni gubin e awa? ³¹ Pi walageg, gubin e rran ni gu be yan u thathren e riya'! Felfelan' ni kug tay ngomed ko wok rodad u fithik' Kristus Jesus ni Somol rodad e ir e ke ngongliyeg kugog e re bugithin ney. ³² Rogon e n'en ni kug rin' e susun e kug changad e "gamanman ni malboch" u roy u Efesus, ni aram e girdi' nu Efesus, machane mang e ren'en ni bfel' nra yib riy ngog ni fa'anra dab ni faseg e yam'? Ni bod rogon fare bugithin ni yima yog nma lunguy, "Marod ngu'ud abichgad ma gadad be garbod, ya bayi gabul ma kadm'ad."

³³ Dab mpaged gimed nga ni ban nagmed, ya ra yan i bod nike lunguy: "Ncheag ngak e girdi' nib kireb me kireb pangiy ni bfel'." ³⁴ Mu sulweged

lanin'med mi gimed tal ndab kum denengad. Ba'aray bbugithin ni nggog ma ngam tamra'gad ngay ni nge lungug: bay boch i gimed ndar nanged Got.

Dowef nike fos ko yam'

³⁵ Bayi fith be' ni ga'ar, "Ra di'in mi ni faseg e yam'? Mit i mang dowef e bay yag ngodad?" ³⁶ Gab manan'! Ra mu yung ba awoch nga fithik' e but' ma dabi tugul ni fa'anra dabi pil nge wod. ³⁷ Ma n'en ni kam yung e kemus nib awoch, sana ba awochngin e woldug ni yima ngongliy e flowa riy, fa yugu bmit, ma gathi n'en ni bayi tugul ko re awoch nem e mu yung nib kaen ni kemus nga mam'ungun. ³⁸ I Got e re dowef nib m'agan' ngay e ke pi' ngak e re awoch nem; ra reb e awoch ma ke pi' ngak e birok' e dowef nib m'ag ngak.

³⁹ Ma ufin ko tin nib fos ban'en e gathi gubin ni ta'ab mit i ufin: girdi' e bmit e ufin e bay rodad, ma gamanman e yugu bmit, ma arche' e yugu bmit, ma nig e yugu bmit.

⁴⁰ Ma bay e tin nu tharmiy e dowef ma bay e tin nu fayleng e dowef; ma bay fel'ngin e tin nu tharmiy e dowef ma yugub reb fel'ngin e tin nu fayleng e dowef. ⁴¹ Yal' e bay e birok' e gamog, ma pul e yugub reb e birok' e gamog, ma t'uf e yugub reb e tirorad e gamog; ma ku errogon e t'uf nra reb ma ba thil e birok' e gamog.

⁴² Ireray rogon e n'en ni bayi rin' e yam' ni ka ni fasegrad. Fa'ani bay ni k'eyag e dowef ma ba dowef ni ra kireb; ma fa'an nni faseg ko yam' ma dabki yim' bi'id. ⁴³ Fa'an bay ni k'eyag ma ke kireb usun ma kem'ay gelngin; ma fa'an nni faseg ko

yam' ma kari gamog ma ke gel. ⁴⁴ Ngiyal' ni ka ni k'eyag riy e ba dowef ko girdi'; ma fa'an nni faseg ko yam' ma gathi ku dowef ndowngin e girdi'. Bay e dowef ni downgin e girdi', ere ku erregon ni bay reb e dowef nib thil nga downgin e girdi'. ⁴⁵ Ya be ga'ar e babyor nib thothup, "Bin som'on e girdi' e Adam ni Got e sunumeg me tay nib fos"; ma bin tomur e Adam e ir fare Kan nma pi' e yafos. ⁴⁶ Gathi bin ba'aram e dowef ni yima pi' nike fos be' ko yam' e ir e ma yib ko som'on, ya bin ndowef ko girdi' e ir e ma yib ko som'on, mfini lay e bin ni gathi dowef ko girdi'. ⁴⁷ Bin som'on e Adam e ni ngongliy ko but', ere be' u roy u fayleng; ma bin migid e Adam e yib u tharmiy. ⁴⁸ Pi'in nib mil farad nga fayleng e yad bod fa'anem nni ngongliy ko but'; ma pi'in nib mil farad nga tharmiy e kar boded fa'anem ni yib u tharmiy. ⁴⁹ Rogodad ni gadad bod ya'an fa'anem nni ngongliy ko but', e aram rogon ni bay da boded ya'an Fa'anem ni ir e yib u tharmiy.

⁵⁰ Pi walageg, ba'aray e n'en ni gu be yip' fan: n'en nni ngongliy ko ufin nge racha' e dabiyag ni nge yan ngalan suwon Got, ma n'en nrayag ni nge yim' e dabiyag ni nge par ndab ki yim' bi'id.

⁵¹ Mu telmed ko re thin ni ba'aray nde nang e girdi' fan: gathi gadad gubin ni bay da m'ad, machane lan ba talab e bay nthiliyeg dowdad riy, ⁵² ni bod machregin lan mit be' ni talab, ko ngiyal' ni bay non e bin tomur e rappa riy. Ya nap'an nra non, mi ni faseg e yam' mra ngal'gad ni girdi' ndab ki yim' bi'id, ma gadad gubin ni bay nthiliyeg dowdad. ⁵³ Ya n'en nra kireb e thangri yin' nga

daken e n'en ndab ki kireb ni bod e munmad; ya n'en ni bay yim' e thangri yin' nga daken e n'en ndabiyag ni nge yim' ni bod e munmad. ⁵⁴ Ere nap'an ni yira yin' e n'en ndab ki yim' nga daken e n'en nra yim' ni bod e munmad, ma aram e bay yib i m'ug nib riyul' fare bugithin ni bay u lan e babyor nib thothup ni fa'an ke ga'ar: "Got e ke kirebnag gelngin e yam'; mi Got e ke gel!"

⁵⁵ Yam', bu uw e gel ni kam tay?

Yam', ke yan gelngim ngan ni ga ma amith nigey ngay?

⁵⁶ Gelngin e yam' ni nge amith nigey e yib rok e denen, ma denen e yib gelngin rok e Motochiel.

⁵⁷ Machane ngad pininged e magaer ngak Got ni ir e ke gelnagdad ko pin'ey u daken e Somol rodad i Jesus Kristus!

⁵⁸ Ere pi walageg ni girdi'en Kristus, um pired ni gimed bmuduwgil. Gubin ngiyal' ma ngu'um muruwliyed e maruwel romed ni fan ngak Somol, ya gimed manang ni pigpig ni gimed be tay ngak Somol e gathi ra yan i aw nib m'ayfan.

16

Salpiy ni ngan pi' ni fan ngak boch i girdi'en Kristus

¹ Nggw wan nga murung'agen e salpiy ni ngan kunuy ni ngan ayuweg e pi'in girdi'en Got ngay ni yad bay u Judea: thingar mu rin'ed e tin kugog ngak girdi'en e galesiya nu Galatia ni ngar rin'ed. ² Chirofen nsom'on u gubin e wik ni aram e madnom e ra bigimed ma thangri fek boch u puluwon nge tay ngabang ni be yan u rogon e salpiy ni be yag ngak, ya nggw taw ma dakuriy fan

ni ngan mukun salpiy. ³ Nap'an ni bay gub mu gol'oeg e pi pumo'on ni gimed e kam dugliyed ni ngar feked e salpiy ni kam kunuyed nib tow'ath i yan nga Jerusalem, ma bay gu yoloy e babyor ni murung'agen urngin ban'en nggu pi' ngorad ngar feked. ⁴ Ma fa'anra bay fan ni nggu wan, me ere bay ra uned ngog nggu warod.

Tin ni leamnag Paul ni nge rin'

⁵ Bay gu milekag u lan yu Macedonia mu gub ngomed — ya gu ra yib u lan yu Macedonia. ⁶ Sana ra gu par romed nib n'uw nap'an boch, ni sana n'umngin i nap'an nib garbeb e yafang, ma aram e rayag ni ngam ayuweged gag nggu ul ul ko milekag rog, ni gin'en ni ir e nggu sor ngay. ⁷ Ya dabug ni nga yugu da mada'gad mu gu wan. Ya gu be finey ni nggu par romed nib n'uw nap'an boch, ni fa'anra m'agan' Somol ngay.

⁸ Machane kug finey ni nggu par u roy u Efesus nge yan i mada' ko rofen ni Pentekost. ⁹ Yugu bo'or e girdi' ni be togopluw ngog u roy, machane ba mab e kanawo' ngog u roy nrayag ni gu ngongliy e maruwel riy ni ba ga' mra yib fan.

¹⁰ Fa'anra yib Timothy ngomed ma ngam guyed rogon nge par romed nike pagan', ya be maruwel rok Somol ni bod rogog. ¹¹ Dariy be' ni nge tafinay-nag ndariyfan, machane thingar mu ayuweged nge ul ul ko milekag rok u fithik' e gapas, nge yag ni sul ngog; ya gu be sonnag ni nge sul ni yad boch pi walageg ni girdi'en Kristus.

¹² Nggu wan nga murung'agen walagdad i Apolos ni girdi'en Kristus: ke yo'or yay ni kug pi' e athamgil nga laniyan' ni ngarbad boch i walagdad

ni girdi'en Kristus ra guyed gimed, machane dawori duwgiliy ni nge yib e chiney; ma nap'an nra bung rogon me yib.

Tin tomur e thin

¹³ Mu ayuwgad, mpired ni gimed bmuduwigil u fithik' e michan' romed ngak Kristus, dab mu rusgad, mpired ni gimed ba gel. ¹⁴ Mu ngongliyed urngin e maruwel romed u fithik' i rogon nib t'uf e girdi' romed.

¹⁵ Gimed manang murung'agen Stefanas nge girdi'en e tabinaw rok; yad e som'on ko girdi' u Greece nra piggad ngar manged girdi'en Kristus, ma yad be tiyan'rad ngak girdi'en Got yad be ayuwegrad. Gu be wenig ngomed, pi walageg ni girdi'en Kristus, ¹⁶ ni ngam folgad rok e pi'in yad bod e pi cha'ney, nge rok urngin e pi'in be un ngorad ko maruwel nge pigpig.

¹⁷ Kug felfelan' nike yib Stefanas nge Fortunatus, nge Akaikus; ka ranod nga luwmed, ¹⁸ ma kar felfelan' niked gag ni bod rogon nra felfelan' niked gimed. Girdi' ni aray rogon e bay rogon ni ngan pining e magaer ngorad.

¹⁹ Girdi'en e pi galesiya ni bay u lan e nug nu Asia e be lungurad e nge felan' Got ngomed; Aquila nge Priscilla nge girdi'en e galesiya ni yad ma mu'ulung ngalan e naun rorow e be lungurad e nge felan' Somol ngomed. ²⁰ Urngin pi walagdad ni girdi'en Kristus u roy e be lungurad e nge felan' Got ngomed.

Gimed ra mada' ma ngam farayed owchemed nrogon e pi'in kar walaggad u daken Kristus.

²¹ Re bugithin ni ba'aray e ri gag Paul e kug yoloy nga pa'ag ke yib ngomed ni be lungug: *Nge felan' Somol ngomed.*

²² Cha' nde t'uf Somol rok e nge buch wa'athan!
Maranatha— Somol romad, moy!

²³ I Somol Jesus e ngi i ayuwegmed.

²⁴ Gimed gubin ni gimed ba t'uf rog u fithik' Kristus Jesus.

Bible Ni Thothup
The Holy Bible in the Yapese language of the
Federated States of Micronesia

Copyright © 2007 Bible Society of Micronesia

Language: Yapese

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

    You include the above copyright and source information.

    You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-12-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

37b6628b-b71d-5df3-af33-fc1d4dd69788